

ביקור

מלא מדע וחקמה
אמונה במתנה או ביגיעה
הגה"ח רבי מענדל
ווכטר שליט"א

מאור גליל העליון
מארבע כנפות הארץ:
אתרא קדישא מירון

חסידות ובדרכי החסידות

כתר עליון לו נגלה
התוועדות ל"ג בעומר
עם הגה"ח רבי
זלמן גופין שליט"א

תורתו מגן לנו
פניני חסידות
בסוגיות הדף היומי

וקדיש מן שמי

זאת תשבת מופת

דברי עושים פרומ

תורתו הנשגבה של רשב"י
יורדת למטה מטה ועושה פרי בחיי היום-יום
של כל יהודי באשר הוא, ומשום כך כל אחד
מחוייב לעסוק בה כפי יכולתו • שיחת חג לרגל יומא דהילולא
עם המקובל הגאון הרב בניהו שמואלי שליט"א • הפצת
פנימיות התורה בדורנו: פנהר שלום ופנהל שזיטף

תורתו של רשב"י - הדרך לאמונה השלמה

אם הכרת האדם באלוהים באה כמסורת אבות בלבד, הרי שעוד טרם נתבטלה אצלו ה"גזירה" שקודם מתן תורה | החקירה בענייני האמונה בדורותינו אלה נעשית בספרי פנימיות התורה וביאוריהם המתעוררים על המוח והלב

מצד שכלו ותבונתו... והוא כחברת העוֹרִים, שם כל אחד ידו על שכם חברו עד שיגיעו אל הפקח שבראש החבורה המנהיג אותם, שמה יפגע זה הפקח בהם ויתעלם מהם ולא יזהר בשמירתם, או אם ישל אחד מהם ויפול או אם יקרהו מקרה, יקרה לכל המקרה ההוא, ויתעו מן הדרך, ואפשר שיפלו בבור או בגומץ, או שיכשלו בענין שימנעם מלכת, כן המייחד מצד הקבלה אין בוטחין בו...

אין דרך אחרת - כותב רבנו בחיי - אלא נדרש מכל אחד ואחד לראות ולהתבונן בעצמו בענין האלוהות, בלי להסתפק במה שקיבל ושמע מזולתו, וכך כותב: "החלק הרביעי הוא יחוד ה' יתברך בלב ובלשון, אחר שידע להביא עליו ראיות ולעמוד על אמיתות אחדותיו מדרך העיון והסברות הנכונות השכליות, וזה הוא החלק השלם המעולה, ועליו הזהיר הכתוב באמרו 'ידעת היום והשבות אל לבבך'".

ביטול הגזירה

בימים אלו של ספירת העומר אנו הולכים ומתקרבים לזמן מתן תורתנו. וידועים דברי המדרש (שמות רבה יב, ג. תנחומא וארא טו) המובאים בתורת החסידות לרוב בהסברת עניינו של האי יומא דקא גרים, ויש לקשרם לנידון דידן בסוגיית קבלת האמונה מלמעלה לעומת חשיבות הידיעה בכוח האדם עצמו: משל למה הדבר דומה? למלך שגזר ואמר: בני רומי לא ירדו לסוריא, ובני סוריא לא יעלו לרומי. כך כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, גזר ואמר (תהלים קטו, טז) "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם". כשבקש ליתן התורה, בטל את הגזירה הראשונה ואמר: התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים, ואני המתחיל, שנאמר (שמות יט, כ) "וירד ה' על הר סיני", וכתוב (שם כד, א) "ואל משה אמר עלה אל ה'".

והנה, יש לעיין היטב בדברי המדרש הללו ולדייק בסדרם. המדרש אומר שכאשר ביטל הקב"ה את הגזירה הראשונה, אמר תחילה "התחתונים יעלו" ורק אחר כך "העליונים ירדו". לעומת זאת, בהמשך המדרש נאמר שהחיבור בין העליונים והתחתונים התחיל כאשר העליונים ירדו למטה, כמאמר הכתוב: "וירד ה' על הר סיני", ורק אחר כך בא הצד השני: "ואל משה אמר עלה". ואם כן, לכאורה זהו סדר הפוך מהסדר בו התחיל המדרש.

אמנם נראה לומר, שכוונת המדרש היא שבאמת העיקר הוא שה"תחתונים יעלו", וזהו העניין שעבורו היה צורך לבטל את הגזירה. אלא שבפועל, כאשר הדבר התחיל להתקיים בשעת מתן תורה, באה תחילה הקדמה בדמות ירידת העליונים, וכדלהלן.

בספר תולדות יעקב יוסף (בהקדמה) מבואר יסוד גדול שבאמצעותו

בהמשך לליבון סוגיית האמונה והידיעה בגליונות הקודמים, יש בנותן טעם להביא אמרה בדרך-צחות המקובלת בחצרות חסידים: כיודע, בשבת מברכין החודש מכריז הגבאי בבית הכנסת על זמן מולד הלבנה, וכל המתפללים מתקריבים כדי לשמוע את דבריו בדיק, ומי שלא הצליח לשמוע היטב שואל ובודק שוב כדי לוודא שהוא יודע באיזו שעה ובכמה חלקים יהיה המולד.

והנה, ידיעת זמן המולד היא לא מצות עשה דאורייתא וגם אינה מעיקרי האמונה; זהו מנהג המוכב בסידורי התפילה: "נכון לידע המולד קודם שמברכין החודש". ועם זאת, אנשים מקפידים מאוד על ידיעת זמן המולד במדויק.

ומעתה צא ולמד: אם כך מקפידים על הנהגה טובה הכתובה בסידור, על אחת כמה וכמה שיש להקפיד ולהדר בלימוד האמונה שהיא מצווה מפורשת בתורה (דברים ד, ט): "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלוהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד", ושנוי הציווי בכתובים (דברי הימים"א כח, ט): "דע את אלוהי אביך ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה כי כל לבבות דורש ה'". ודאי שיש לעמוד כדי לקיים את הציווי "וידעת" בהידור לא פחות גדול מידיעת המולד.

בעניין זה, לשון מיוחדת מוצאים אנו בספר שומר אמונים (לר"י אייגס), שם מבואר שהאמונה צריכה להיות בדרך "ציור נפש". ועל דרך זה איתא בדברי רבותינו לרוב, וכמו במורה נבוכים (ח"א פ"ט) שם כתוב הרמב"ם: "דע, אתה המעניין במאמרי זה, כי האמונה אינה העניין הנאמר בפה אבל העניין המצוייר בנפש, כשיאמינו בו שהוא כן כמו שציור".

כמו כן, בספר חובת הלבבות (שער היחוד פ"א) כותב כי "מי שמייחד אותו בלשונו בלבד, והוא שישמע בני אדם אומרים דבר והוא נמשך אחריהם מבלי דעת ענין מה שהוא אומר", הרי (כלשון שם פ"ב) "והם חושבים כי ענין היחוד נגמר להם כאשר נגמרה מלתו, ולא ירגישו כי לבותם ריקים מאמיתתו ומצפוניהם נעורים מענינו, מפני שמייחדים אותו בלשונם ובמליהם". ואלא מה היא הדרך הרצויה באמונה? "מי שמייחדו בליבו ולשונו אחר שיבין ענין האחד האמת והאחד... וזהו החלק השלם בענין היחוד".

רבנו בחיי, בספרו כד הקמח (אות י, יחוד ה), מעתיק את דברי חובת הלבבות ומוסיף לבאר את הפחיתות שישנה בכך שהאמונה באה רק מצד הקבלה מאחרים, וזו לשונו:

ומפני שהוא מאמין במי שקבל מהם ואינו יודע אמיתת הענין

ניתן להבין יותר את הדברים. כל מה שכתוב בתורה הוא נצחי – אומר בעל התולדות – ובעבודה הרוחנית אפשר לקיים את כל התורה כולה. אמנם הרבה מצוות אי אפשר לקיימן כיום בגשמיות ובפועל ממש, שהרי יש מצוות שזמנן ומקומן הוא רק בבית המקדש או רק על ידי כהנים וכדומה, אבל בעבודת ה' בצד הרוחני יכולים אנו וגם נדרשים לקיים כל מצוה ומצוה באשר היא.

לאור זאת, מובן שגם העניין הטמון בדברי המדרש "התחתונים יעלו" ו"העליונים ירדו" שייך לכל אחד ואחד, ואם כן עלינו להבין כיצד אפשר להביא את הדברים בפועל על פי פנימיותם בעבודתנו לה'.

כאן אנו חוזרים לעניין האמונה:

"העליונים ירדו" פירושו – אמונה הבאה למוחו ולבו של כל אחד מישראל במתנה מלמעלה. כך היה מהלך הדברים בהר סיני, אז התרחש גילוי אלוקות באופן נעלה מאין כמותו – לא קודם לכן ולא לאחר מכן, וכלשון המובאת בספרים: "לא יהיה עוד פעם מתן תורה" (יהושע' תרס"ו ע' כג. ובכ"מ), וכדברי הרמב"ן (השמיטות לספר המצוות, מצוה ב) האומר שישנה מצוה שלא לשכוח מעמד הר סיני, ומצוה זו היא יסוד לכל האמונה.

לדרכנו, אמונה בדרגה זו שייכת לצד של "עליונים ירדו" – הקב"ה הופיע והתגלה מלמעלה, ללא כל יגיעה ועבודה מצד התחתונים. וכמובן, גם ההכנה של ישראל לקראת מתן תורה, יום אחר יום, אין בכוחה להביא גילוי עליון שכוה. והגילוי המופלא שהאיר הקב"ה על נפשות ישראל לא היה לאותה שעה בלבד, אלא נותר חקוק בנשמתו של כל יהודי באופן טבעי.

עם זאת, כאמור, תכלית הכל היא שדווקא ה"תחתונים יעלו לעליונים". ומשמעות הדברים בעבודתנו לה' היא שהאמונה צריכה להיות על ידי הבנה והשגה של האדם במוחו וידיעתו, ולא די לו להאמין רק מכוח הגילוי והקבלה הבאים מלמעלה.

העליה – תכלית הבריאה

היסוד היוצא מדברי המדרש הללו עולה בקנה אחד עם דברי השל"ה שנוכרו במאמריו הקודמים (עשה מאמרות מאמר ראשון), על שני סוגי האמונה הנרמזים בפסוק "זה אֱלֹהֵינוּ וְאֵנֹהוּ אֱלֹקֵינוּ אֲבִי וְאֵרֹמְמָנֵהוּ" – האמונה הנרכשת על ידי עמל האדם בכוחות עצמו ("זה אֱלֹהֵינוּ") לעומת האמונה הבאה במסורת אבות ("אלוקי אבי"):

"זה אֱלֹהֵינוּ" מקביל למאמר המדרש "תחתונים יעלו". משמעות המילה "תחתונים" בנפש האדם היא כוח השכל האנושי והנפש הבהמית, וכיצד מתעלה האדם על כוחותיו התחתונים ומתייחד עם הקב"ה בבחינת "ואנוהו" – "אני והוא יחד", כלשון השל"ה? רק על ידי עבודת האדם עצמו להשכיל ולהבין בעניין האמונה – "אֱלֹהֵינוּ".

לעומת זאת, "עליונים ירדו" מוסב על הגילוי שהיה במתן תורה, שהוא בבחינת "אלוקי אבי וארוממנהו" – "כי הוא רם ונשגב ממנו, ואני מרוחק מאתו במצפון הלב", כדברי השל"ה. וזאת, כי על אף הפלאת הגלוי – ודווקא משום היותו כה נשגב – הוא לא פעל יחוד שלם בנפשותיהם של ישראל עם האור האלוהי, אלא ביטול גמור של מציאותם, וכנאמר "יחד כל העם אשר במחנה" (שמות יט, טז), וכתואר המדרש (שמות רבה כט, ט) "כשנתן הקב"ה את התורה, צפור לא צוות, עוף לא פרח, שור לא געה, אופנים לא עפו, שרפים לא אמרו קדוש קדוש, הים לא נודעזע, הבריות לא דברו, אלא העולם שותק ומחריש". כל העולם עמד בביטול מוחלט ועצר את מהלכו מפני הגילוי האלוהי.

ברם, ירידת העליונים ופעולת הביטול עדיין אינן תכלית הכוונה של הקב"ה בבריאת העולם וקיומם של בני ישראל למטה, אלא העבודה

הרצויה לפניו יתברך היא שהעולם יישאר על כנו וישראל יעבדו את עבודתם כנשמות בגופים, ודווקא בתוך כך ילכו אט אט ויתעדנו ויכשירו את העולם לגילוי האלוהי, דבר שיושלם בגאולה האמיתית והשלימה. זאת בהתאם ליסוד שמסרו לנו רבותינו (תנחומא נשא טז), "בשעה שברא הקב"ה את העולם, נתאוה שיהא לו דירה בתחתונים".

זהו, אם כן, הפירוש הפנימי לאמירתו ורצונו של הקב"ה "התחתונים יעלו לעליונים":

כאשר אמונתו של יהודי מבוססת רק על מה שקיבל מאבותיו ורבותיו, בבחינת "אלוקי אבי", הרי זה עדיין נכלל בגדר של "העליונים ירדו". כי כשם שישנם העליונים שירדו למטה בעת במתן תורה, כך ישנו צד של עליונים בנפשו הפרטית של כל אחד מישראל – היא נשמתו האלוהית. ובכן, לא מבעיא יהודי שאינו טורח להתחבר ולו לאמונה שמצד נשמתו, שאז בוודאי האמונה שבו נותרת כדבר המקיף וסובב עליו מלמעלה ואינה מתאחדת עמו, אלא אפילו אם האמונה שמצד נשמתו מאירה בגופו ובאורחות חייו – מכל מקום היא אינה נובעת מעבודתו שלו אלא רק מגלה דבר שכבר היה קיים בו מעיקרא, ונמצא שגם זה שייך לצד העליונים.

לעומת זאת, "התחתונים יעלו" היינו שהתעוררות האמונה והתפשטותה בנפש האדם באה מכוח שכלו שלו, מהבנתו והשגתו. וכדברי קדשו של אור המאיר (דרושים לראש השנה עמ' רג) המבאר שכאשר האדם טורח ומבין בעצמו ענייני אלוקות, ואינו מאמין רק מפני שנשמתו 'אומרת' כן ולא מפני שחזה גילוי אלוקות, אר"ז יש קיום להבנתו שה' אמת ותורתו אמת.

להראות באצבע

לסיום, ביחס לכל האמור לעיל במאמרנו זה וקודמיו, יש להבהיר שאין כוונתנו ללימוד האמונה בדרך המכונה 'חקירה' שהייתה מקובלת בכמה מקומות בקהילות ישראל בעבר. אמנם רבים מחכמינו – כרבנו סעדיה גאון, הרמב"ם, חובת הלבבות, רבנו בחיי והשל"ה – ביארו את ענייני האמונה בהבנה והשגת השכל בדרך החקירה, אבל בדורות מאוחרים יותר הבהירו לנו גדולי ישראל שהדרך בזמננו להגיע להבנה והשגת האמונה שונה תכלית שינוי.

עניין זה מבואר באריכות בספר בני יששכר למהרצ"א מדינוב (וכן בספרו דרך פקודים), שם הוא שולל את דרך לימוד החקירה בתכלית, ומבאר שבדורותינו מקיימים "וידעת היום" על ידי לימוד פנימיות התורה, ואילו גדולי ישראל שדגלו בשיטת החקירה עסקו באמונה בדרך זו כי לימודם היה קודם שנתגלתה פנימיות התורה, ומשום כך לא הייתה בפניהם דרך אחרת. כיום, לעומת זאת, ביכולתנו לקיים מצות "וידעת" על ידי לימוד ספרי הפנימיות, ובפרט תורת החסידות ודרכיה המחדירה את האמונה בדרכים שונות למוחו ולבו של אדם, ובייחוד לשיטתו של אדמו"ר הזקן שהעמיד את לימוד הפנימיות בדרך הבנה בחכמה בינה ודעת, בהסברה רחבה ועם ריבוי משלים ודוגמאות, עד שניתן להבין את העניינים גם בשכל האנושי של הנפש הבהמית.

על ידי לימוד זה מקיימים אנו בנפשנו "התחתונים יעלו לעליונים", "זה אֱלֹהֵינוּ" – וכמאמר חז"ל (תענית בסופה) שלעתיד לבוא "כל אחד ואחד מראה באצבעו... זה ה'", כדבר העומד גלוי לנוכח האדם. כלומר, שהאמונה חודרת והופכת להיות מהותו של האדם ופנימיותו ולא נותרת רק באופן מקיף. וכימי סגולה אלו היונקים מקדושת ל"ג בעומר, אין לנו אלא לחזק ולהתחזק במיוחד בלימוד פנימיות התורה, תורת רשב"י ורועי הדורות, עדי נזכה במהרה בימינו לקיום הייעוד "הנה אלוקינו זה קיונו לו ויושענו" (ישעיה כה, ט).

העבודה הרצויה לפניו יתברך היא שהעולם יישאר על כנו וישראל יעבדו את עבודתם כנשמות בגופים, ודווקא בתוך כך ילכו אט אט ויתעדנו ויכשירו את העולם לגילוי האלוהי, דבר שיושלם בגאולה

עוד לו ואתכנסו להיכל לא דרבי שמעון

נשמת רשב"י כלולה מכל המדרגות, ואם כן כל יהודי באשר הוא קשור ליום שמחתו • מאבקו של משה רבינו במלאכי מעלה על נתינת התורה לישראל היה ביחס לנסתרות שבה, ומבאן צא ולמד כמה עלינו ללמדה ולהפיצה • דווקא יושבי בית המדרש נדרשים לעסוק בפנימיות התורה ביתר שאת, ובכך גם יאירו את לימודם בנגלה • ערב יום הסגולה ל"ג בעומר, הילולא דרשב"י, זכה 'כי קרוב' לשיחת הכנה מקיפה, מרובת ציצים ופרחים, מפי הגה"צ הרב בניהו שמואלי שליט"א, ראש ישיבת המקובלים 'נהר שלום' בירושלים עיה"ק • תורתו מגן לנו

ע

רב חתונה - כך היא ההרגשה במחיצתו של אחד מגדולי הקבלה בדורנו, הגה"צ רבי בניהו שמואלי שליט"א. הימים הם ימי ההכנה להילולא דרשב"י, והרי פירוש "הילולא" בלשון הגמרא הוא חתונה, ואם כן גם ל"ג בעומר יום נישואין הוא. בחתונה בעולמנו זה מתקשרים החתן והכלה לבית אחד, ובל"ג בעומר נעשים יהודים נשגבים בעולמות העליונים. ואם כי הדברים הללו מבוראים בפירוט בספרי הפנימיות, הנה כאן, בהיכלו הגדול של הגה"צ שליט"א בשיבת המקובלים 'נהר שלום', הדברים כמו יוצאים מתוך הספרים ומקבלים משמעות חיה ומוחשית. הנכנס לכאן מרגיש כמי שנכנס לבית מחותנים בערב יום נישואין.

במשך השבוע שלפני ל"ג בעומר נוהג הגאון הרב שמואלי לשהות באתרא קדישא מירון, שם יעסוק בהכנות לקראת היום הגדול בשיעורי לימוד מיוחדים ותפילות נלהבות, וכמובן תיקונים מיוחדים השייכים לימי ספירת העומר - הכל על פי מה שאיזן ותיקן הרש"ש, שאת שמו נושאת הישיבה 'נהר שלום', עד שבל"ג בעומר עצמו יתקיימו התיקונים המיוחדים ליום זה לאורך כל המעט-לעת, מתוך עוז ותעצומות, שמחה וסעודת הילולא המתמזגת עם התרוממות הרוח.

כאן, בחלל חדר השיעורים, מוסר הרב את שיעוריו ומקבל קהל לעצה ולברכה. זה עתה סיים למסור את שיעורו הקבוע בהיכל הישיבה מדי בוקר שנמשך למעלה משעתיים - בדף היומי, במשנה, בנביא, ברמב"ם, בהלכה וכמובן בזוהר הקדוש, כשלאחר השיעור מתפנה הרב לקבל את השוחרים לפתחו.

תור ארוך משתרך לכיוון מקום מושבו,

בו אפשר להבחין ביהודים מכל הסוגים הגילאים והרמות, עמך בית ישראל לצד תלמידי חכמים, אברכים צעירים לצד ישישים. השם "רבי שמעון בר יוחאי" חוזר כאן על עצמו מדי כמה רגעים, כשהברכות שמאחל הרב מסתיימות במילים "בזכות רבי שמעון בר יוחאי".

כשהגיע זמננו, אורו פני הרב: "באתם לשמוע על רבי שמעון בר יוחאי?" שאל בחדווה וענווה. השבנו בחיוב, וזכינו לשעה של קורת רוח בה התבשמנו בדברים על עוצם גדולת רשב"י כמו גם מהחובה הגמורה שיש על כל יהודי ללמוד את תורתו של רשב"י - פנימיות התורה.

נַעֲשֶׂה אָדָם נֶאֱמַר בַּעֲבוּרָךְ

כבוד הרב מלמד במשך השנה כולה את תורת רשב"י והנו מגדולי מפיצי ספרי זוהר הקדוש בדורנו, ובעיקר ביחס לעניינא דיומא - כת"ר הוא מהדמויות הכולטות בחגיגות ל"ג בעומר במירון. כפי ששמענו, הישיבה כולה עורכת הכנה דרבה ליום הסגולה, והחל מהשבוע שלפני ההילולא נוסעים להיות על הר מירון ולעסוק בתורתו במשמרות יום ולילה.

בעמדתנו בימים הסמוכים לל"ג בעומר, אנו מביעים ברכת יישר כוח לרב שהקדיש מזמנו לשיחה עמנו למרות קיומה בשבוע גדוש שכזה, ותחילה נרצה לשמוע על סיבת השמחה הגדולה ביום זה.

מובא באדרא זוטא כי בת קול מכרזת ואומרת "עלו ואתו ואתכנסו להילולא דרבי שמעון". שמחת ל"ג בעומר מתפשטת בכל העולמות, וכל הנשמות באות להשתתף בשמחת רשב"י. גם משה רבינו שמח בשמחת רשב"י, כמובא ברעיא מהימנא.

ובאמת, הסיבה לשמחה בהילולת רשב"י דוקא - יתר על התנאים האחרים - היא בשל עוצם כוחו של רשב"י המבטל את כל הגזרות, ומפני שעל ידי לימוד התורה של רשב"י נפעל זיכוך בכל העולם ובכל אדם. גדולתו של רשב"י - אינה צריכה לפנים. די אם נצטט את דברי הפייט רבי שמעון לביא: "נעשה אדם נאמר בעבורך", כלומר, כשהקב"ה אמר "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו" - הוא למעשה התכוון לרשב"י... הביאור בזה הוא, כי פירוש "נעשה אדם" היינו שהקב"ה אמר לכל הנבראים - העליונים והתחתונים, מלאכים שרפים וחיות, וגם הספירות שבעולמות אצילות בריאה ויצירה - שכל אחד מהם יתן חלק ממנו במתנה ומכולם יחד ייעשה אדם. נענו כולם ואמרו להקב"ה שהיות והכל שלו יתברך, יכול הוא לקחת מהם כפי רצונו. ענה להם הקב"ה שרצונו הוא שהם יתנו במתנה. ואכן כל אחד נתן את חלקו ליצירת האדם, ונמצא שהאדם כלול מכל העולמות ומכל הספירות ומכל הנבראים. ולכן כשאדם לומד תורה, הרי הוא מנענע את כל המציאות כולה וממשיך לה שפע עליון, וכל העולמות משפיעים גם עליו רוב שפע וברכה.

מטעם זה יכול האדם לפעול יהודים שונים בעולמות, וכידוע, על ידי קיום המצוות ממשיכים אורות עליונים. למשל, על ידי לבישת טלית נמשך אור מקיף, וציציות הטלית הן המשכת מוחין. באכילת מצה ממשיכים מוחין דחכמה. בשלוש סעודות השבת, הסעודה הראשונה היא בשביל חקל תפוחין שהיא בחינת המלכות, השנייה בבחינת עתיק, והשלישית בבחינת זעיר אנפין. יש מצוות שהן בבחינת זעיר שלמעלה מהמלכות, כמו הלולב ומינוי. בספירת העומר ממשיכים חסדים גדולים. וכך כל מצוה היא בבחינה אחרת, בדרגה

אחרת ובעולם אחר, והאדם שהוא כלול מכל ההשתלשלות ויש בו מכל הפרצופים יחד וכולהו איתנהו ביה, יש בכוחו לייחד את כל העולמות ולהמשיך על ידי המצוות מבחינות שונות לפעמים מזו ולפעמים מזו, לפי אופן מעשה המצוות ולהיכן שהן רומזות.

מאיידן גיסא, כאשר פוגם האדם חלילה, הרי הוא פוגם בכל העולמות, כפירוש הבעש"ט על דברי המשנה "דע מה למעלה – ממך", דהיינו שכל מה שנפעל בעולמות העליונים בא ממך. וכאשר הקב"ה מעניש את האדם החוטא, נענשים גם כל העולמות. ולכן כל העולמות בוכים ומתחננים לפני הקב"ה שלא יעניש את האדם אלא ירחם עליו.

ולענייננו: הנשמה הכוללת באופן הנעלה ביותר את כל הדרגות העליונות וכל סוגי הנבראים והנאצלים – היא נשמתו של רבי שמעון בר יוחאי, וזה הפשט שכשאמר הקב"ה "נעשה אדם" בכך שיהיה כלול מכולם, הוא התכוון לרבי שמעון בר יוחאי.

לאור זאת מובן כי כל מה שמתרחש אצל רשב"י, שייך לכל אחד ואחד. כשרשב"י שמח בל"ג בעומר, כלול בשמחתו כל אחד ואחד מישראל. ואם כן, כל יהודי שייך לשמחה זו.

לכאורה הרגשת עניינים אלו קיימת רק ביחודי סגולה ובני עליה, המבנינים אל נכון את משמעות שמחת רשב"י, ובוודאי אלו העוסקים בפנימיות התורה במשך כל השנה. אבל מה יעשו אלו שאינם מרגישים עניינים רוחניים כאלו?

בל"ג בעומר סיים רשב"י את גילוי ספר הזוהר, ובכל שנה נשנה סיום זה שוב ויורד שפע חדש מאותה ההתגלות שהייתה ביום ל"ג בעומר בעת שהסתלק רשב"י. ואם כן, שמחת ל"ג בעומר היא גם שמחת סיום התורה. כשם שבשמחת תורה שמחים על שמסיימים את חמישה חומשי תורה, כך ויותר מכך היא השמחה בל"ג בעומר על סיום לימוד והתגלות סודות התורה. והלא דבר הוא.

ובכלל, יחשוב כל אדם לעצמו: אם ראש הישיבה שלו או רבו היה מצווה עליו לשמוח, בוודאי היה שמח. וכך גם בל"ג בעומר – כפי שמביא מהרח"ו בפרי עץ חיים – הרי רשב"י ציווה לשמוח ביום זה.

בל"ג בעומר אנו מקבלים מתנות מן השמים ויורדת השפעה גדולה של כל מילי דמיטב, וכי אפשר שלא לשמוח?!

השקפת לכוּדוּ פְּנִימָה

ברשות הרב, נרצה להבין ולחדד יותר: כיצד הנשמות הנמוכות בדורנו יכולות לחוש חיבור ושייכות לרשב"י הקדוש?

אדרבה, מפורש בתיקוני זוהר (תיקון סט – קי, א) שכל גילוי של ספר הזוהר על ידי רשב"י בא דווקא עבור דורנו הנקרא בזוהר "דרא בתראה". ואם כן, השייכות לרשב"י קיימת בדורנו יותר מאשר בכל הדורות שלפנינו.

הסיבה לכך שהזוהר יועד עבור דורנו השפל, היא דווקא בשל ריבוי הטומאה וגם רוב הצרות שישנן – בר מין – שרק בכוחו של רשב"י אפשר להתגבר עליהן ולצאת מהן. כי כשאדם לומד זוהר, כל הקליפות והסטרא אחרא

מתנערים ממנו, והאדם זוכה לראות הצלחה במעשה ידיו.

גם כשאדם קורא בספר הזוהר בלי להבין עומקם של דברים הרי הוא מתעלה, נשמתו מתעוררת באופן בלתי מודע והוא מתרומם למדרגה רוחנית עליונה. הוא מגרש את הקליפות ומקרב את הגאולה, וכלשון רעיא מהימנא: "בהאי חיבורא דילך דאיהו ספר הזוהר ביה יפקון מגלותא ברחמי".

בהתאם לכך גם אנו עושים את מירב ההשתדלות ומדפיסים את הזוהר בכל מיני מהדורות, גם עם ביאורים, כדי לאפשר לכמה שיותר אנשים, מכל מיני סוגים, לקרוא את הזוהר.

לאחרונה הדפסנו את הזוהר במהדורת כיס ובאותיות גדולות, כדי שיהיה נוח לקחת את הספר בעת נסיעה בדרכים ולגרוס בזוהר באופן שיהיה קל לקריאה. כמו כן, מוכרים את זה במחירים שווים לכל נפש, כדי שלכל אדם יהיה זוהר בהישג ידו ויוכל להגות בו. יש גם מהדורה עם ביאור, כך שיקל על הלומדים להבין את פשטי הדברים.

אדרבה, עניין זה מחייב אותנו עוד יותר. נתבונן במה שנאמר על משה רבינו "עלית למרום שבית שבי", והכוונה היא לסודות התורה שקיבל משה רבינו מהמלאכים כשעלה להר סיני, וכל זה – בשביל דורנו זה. ואם כן, מובן כמה עלינו להתמסר ללימוד הזוהר ולהפצתו.

נוסיף חיזוק לדברי הרב, שבשיחותיו של אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע אנו מוצאים הדגשה מעניינת שדווקא במעמד הר סיני בו נפתחו השמים הרי מה שניתן לנו בו אלו עשרת הדברות שהתורה כולה כלולה בהם, והיינו באופן של רמזי וסודות התורה, ואילו התורה הנגלית והתורה שבעל פה באה ונתפרטה רק לאחר מכן.

תלמיד חכם ללמוד קבלה, ועונשם כמה גדול אם אינם לומדים קבלה, וגורם אורך גלותא, כי הם מעכבים הגאולה רחמנא ליצלן...

ועוד הבאנו שם בשם החיד"א (מדבר קדמות מערכת פ אות א), ש"מי שאומר כי אין בתורה כי אם פשט, לייט עליהו בזוהר הקדוש, וזה רמז "טפס כחלב לבם" טפס אותיות פשט, כי האומר דתורה היא פשט דוקא – טפס כחלב לבם, ומי שאינו מאמין בסוד אלא פשט רמז דרש – הוא ראשי תיבות פר"ד, ועליו נאמר "כסוס כפרד אין הבין", כי התורה היא פרד"ס, והוא חיסר סמ"ך ונשאר פר"ד". וביוסף תהלות על תהלים (לב ט) כתב שכמו שהפרד אין לו תולדות, כך אין הלומד יכול להמשיך ולדרת לעומקו של עניין בלי הסוד. ובבן יהוידע (מו"ק טז, ב) כתב שהלומד את הסוד שהוא הפנימי יזכה שיאירו עיניו בלימוד הנגלה.

אֲשֶׁרִי הָעַם הֵם לִזְמַדָּה

נמצא כי דווקא אברכי הכוללים מחוייבים בלימוד פנימיות התורה ביתר שאת!

גם בעל הלשם (בהקדמתו) כותב: "אני תמה מאד על איזה חכמי הדור שאין להם ידיעה בזה כלל. כי איך יכולים להתאפק מבלי לעסוק בחכמת האמת שהיא פנימית התורה? והיא מוזר בפניהם עד שאינם יודעים מה שהיא מאומה... וכל ההתנצלות והתירוצים אינם מספיקים כלל, אחר שאמרו "לא בשמים היא, שאם בשמים היא אתה צריך לעלות אחריה, ואם מעבר לים היא אתה צריך לעבור אחריה", ופשט הוא שהכוונה על כל חלקי התורה כולן, שאין שום התנצלות לפטור מהם, וכל אחד מחויב לעסוק בכל חלקיה לפי כוחו ומה גם החלק הנסתר, אשר אחר כל רוממות מעלת קדושת התורה מה שאפשר להלב לחשוב ולהשכל להתבונן בגדול השבח והמעלה דהעוסק באיזה חלק מחלקיה –

האדם שהוא כלול מכל ההשתלשלות ויש בו מכל הפרצופים יחד וכולהו איתנהו ביה, יש בכוחו לייחד את כל העולמות ולהמשיך על ידי המצוות מבחינות שונות

הנה החלק הנסתר היא עלתה על כולנה". וכבר הבאנו בפתיחה שם (ע' לא) את המסופר שהחפץ חיים בכל שבת סיים את הזוהר על אותה פרשה, וגם התבטא כי לולא שהיה הדור צריך לו (לחיבור ה"משנה ברורה") היה מתמסר כולו אל לימוד הקבלה, כי אל זאת היא תשוקתו כפי שורש נשמתו.

החפץ חיים למד קבלה אצל בעל הלשם. הלשם שלח את חיבוריו לבן איש חי, וכשהגיעו לבש לכבודם בגדי שבת, ערך סעודה וקרא לה למנין תלמידי חכמים ובייך שהחיינו על ספרי הלשם (הוא לקח גם פרי חדש כדי שברכת "שהחיינו" תחול גם עליו). כשהגיעו הדברים אל הלשם, אמר שאילו היה יודע שעד כדי

בכל אופן, לאור האמור, האם נכון לומר שלימוד פנימיות התורה שייך דווקא לאלו המתמודדים עם הניסיונות של דורנו, אבל חובשי בית המדרש והשקועים בעולמה של תורה יכולים להסתפק בלימוד הלכה וסוגיות הש"ס?

להפך – יושבי אוהל צריכים ללמוד קבלה בעיון, ולא די להם לגרוס זוהר. מו"ר רבי מרדכי שרעבי ע"ה כבר אמר שאברך שעברה שנה מאז נישואיו צריך לעסוק בפנימיות התורה בהבנה. כבר הבאתי בספרי "פתיחה ללימוד הקבלה" מה שכתב בפירוש כסא מלך לזוהר שמי שלומד תורה, אם אינו לומד קבלה הרי הוא פוגם בלימודו. ועוד כתב, "כמה גדול חיוב על

בהאי ספרא דילך. 'כי קרוב' בשיחה עם הרב שמואלי שליט"א. משמאל: הרב יהודה כהן, הרב מאיר אלייאני. מימין: הרב הלל מנחם געז

החפץ חיים סיים בבל שבת את הזוהר על אותה פרשה, וגם התבטא כי לולא שהיה הדור צריך לו (לחיבור ה"משנה ברורה") היה מתמסר כולו אל לימוד הקבלה, כי אל זאת היא תשוקתו בפי שורש נשמתו

שכתב לו אביו, בהם רואים את החיבה היתרה שרחש לו. ממילא, טען הבן, בוודאי אליו התכוון אביו שיקבל את כל כספו. לעומתו טען הבן השני שאמנם הוא לא יוכל להציג מכתבים כאלו, אבל עליו היה אביו סומך בכל הסיודורים הכספיים, אותו שלח תמיד לקניות ולביצוע עסקאות בשמו, עליו סמך בהתנהלות מול הבנק וכדומה, ולכן הגיוני שאת הכסף שהרוויח האב בהשתדלותו הוא יעיד עבורו.

נענה הבן השלישי ואמר שהוא לא יוכל להוכיח את זכותו בהוכחות משכנעות כמו אחיו הגדולים, אבל יש בפיו כדלהלן: את המרגלית שקנה האב הוא תפר בתוך כיס חליפה כדי לשמור עליה שלא תיעלם. הציע הבן שייקחו את החליפה וימדדו אותה על הבנים, ולמי שהיא תתאים – הוא יזכה במרגלית. ואכן, נטלו את החליפה ומדדוה על הבנים הגדולים, אבל היא הייתה קצרה עליהם ורחבה מכפי מידתם. הלבישו אותה על הבן השלישי והנה היא עולה על מידותיו בלא חסר ובלא יתיר...

זה מה שהתכוון משה רבינו לענות למלאכים: נגלות התורה הן לבוש אל הפנימיות, כמבואר בזוהר הקדוש בתחילת ספר במדבר. והנה התורה לפי פשוטה שייכת רק לישראל, כי רק להם יש אב ואם גשמיים והיו בארץ מצרים הגשמית, וכך גם כל התורה מתפרשת לידם על פי הפשט. וכיוון שהתורה הנגלית ניתנה לישראל, היינו שהלבוש של התורה מתאים למידותיהם של בני ישראל, הנה מזה מוכח

נמצא, אפוא, שכל הטענה של המלאכים לא הייתה אלא על סודות התורה, ועל זה התאמץ משה רבינו להשיב להם, אחרי שהקב"ה אמר לו "אחוז בכסא כבודי וחזור להן תשובה". מובן, אם כן, עד כמה נחוצה ההתעסקות בלימוד הקבלה.

הבה נתבונן בתשובת משה רבינו למלאכים. לכאורה, כיצד יש בדבריו מענה לטענתם, וכיצד הצליח לשכנע אותם שגם סודות התורה שייכים לישראל?

– המהרש"א מסביר שם שבני ישראל שייכים גם לסודות התורה מצד נשמותיהם. אבל במדרש לקח טוב מבאר באופן אחר המתיישוב יותר עם הכתוב בגמרא, והוא מסביר את הדברים בדרך משל:

מעשה באדם אמיד ובעל נכסים רבים שהיו לו שלושה ילדים. לפני לכתו לבית עולמו, פדה את כל הונו במרגלית יקרה והפקיד אותה בידי אדם נאמן, וציווה עליו שאחרי פטירתו ייתן אותה רק לאחד מילדיו.

בהגיע עת פקודתו, אחרי ימי האבל, הגיע אל הבנים אותו נאמן וסיפר להם על צוואת האב. התחילו הבנים מתדיינים זה עם זה. כל אחד מהם אמר: אליו התכוון אביו בצוואתו. מבין שלושת הילדים הללו, שניים מהם היו גבוהים ורזים והשלישי היה נמוך ובעל בשר.

הלכו יחדיו אל ביתו של הרב והציגו לפניו את טענותיהם.

הבן הגדול הראה לרב את מכתבי האהבה

כך ישמח הבן איש חי עם ספריו – היה כותב חיבורים נוספים בקבלה.

(דרך אגב, בהוראתו של הלשם קראו לנכדו הרב אלישיב זצ"ל בשם "יוסף שלום" – יוסף על שמו של הבן איש חי, ושלוש על שמו של הרש"ש).

גם מבחינת השכר על לימוד התורה, כותב שם בכסא מלך "כי יעשה בשעה אחת בלימוד הקבלה מה שלא נעשה בלימוד חודש ימים בפשטי התורה". ובתיקון מג כתב על לימוד זוהר מתוך הבנה, "אם יזכה ללמוד ולהבין פירוש מאמר אחד יעשה בו תיקון למעלה בשעה אחת, מה שלא יעשה בלימוד הפשט שנה תמימה".

ובכלל, לומדי נגלות התורה לא יכולים לפטור את עצמם כלל מלימוד סודות התורה, ונקדים לכך את דברי הגמרא המפורסמים בסוגיית מתן תורה שהזכרנו בקצרה לעיל.

הגמרא מספרת במסכת שבת (פח, ב) "בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבונו של עולם, מה לילד אשה בינינו? אמר להן: לקבל תורה בא. אמרו לפניו: חמורה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם אתה מבקש ליתנה לבשר ודם? מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו. ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים".

ועל זה ענה משה רבינו שמעשרת הדברות עצמם מוכח שכוונת נתינתם היא לבני ישראל ולא למלאכים, שכן המלאכים לא היו במצרים ואין להם יצר הרע וכו'.

וידועה השאלה על כך, וכי מה סברו מלאכי השרת? האם לא ידעו מעצמם את תשובתו של משה רבינו?

המהרש"א ז"ל מסביר שכוונת המלאכים הייתה שסודות התורה וסתריה אינם שייכים לילודי אשה המוטבעים בחומר אלא רק למלאכים, ועל זה ביקשו "תנה הודך" – אלו סודות התורה – "על השמים". אבל בנגלות התורה ידעו המלאכים שאינם שייכים לזה.

בשעתו, שלח אלי האדמו"ר מליובאוויטש זי"ע שליח (חסיד חב"ד מלוס אנג'לס) בבקשה לקבל את סידור הרש"ש שהדפסנו מכתב יד, ג' חלקים. שלחתי לו את הסידור עם אותו חסיד והרבי קיבלו בשמחה, כשאוחר כך גם שלח אלי מכתב תודה וברכה. לצערי, המכתב עצמו נעלם בצוק העיתים.

נשמח לשמוע את דעת כבודו במה מתבטא החידוש של תורת החסידות בביאור הקבלה? הזכרנו את גאוני הקבלה הנרמזים בתיבות הפסוק "שבי"ש", וידוע שגם הבעל שם טוב נרמז בשמו "ישראל בן שרה".

הבעל שם טוב וממשיכי דרכו האדמו"רים האשכנזים עוררו חשקה גדולה ללימוד תורת האריז"ל. הם הלהיבו את שומעי לקחם בדברי תורה המיוסדים על הזוהר ותורת הסוד, ובוה

ידוע מה שדרשו דורשי רשומות על הפסוק שהובא לעיל "עלית למרום שבית שבי": שב"י ראשי תיבות שמעון בר יוחאי, וידוע שגם האריז"ל נרמז בתיבה זו – יצחק בן שלמה, והרש"ש – "שלום בן יצחק".

אמנם כאן יש לומר באופן ברור שתורת הבעל שם טוב שהפציעה לעולם הביאה חיות מחודשת וחשק גדול בלימוד והבנת דברי הזוהר הקדוש. כאשר המושגים לא נשארים רק בעולמות עליונים ומופשטים מאיתנו אלא באים בהבנה והשגה, ונוגעים בעבודת האדם כלפי הבורא בכל מעשה מצוה ובכל רגע – אזי הלימוד הגבוה יורד ומיושם בחיי היום יום.

מצינו גם בכתבי כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב זי"ע שמציין במאמריו ובהגהותיו את החיבור נהר שלום.

שגם סודות התורה שייכים אליהם.

לאור זאת מובן כמה יש להשקיע בלימוד פנימיות התורה. לא לאחוז רק בלבוש, אלא להבין את סודות התורה לפחות באותה רמה שמבינים את הסוגיות שלומדים בגמרא ובהלכה.

אור מפלא רום מעלה

כיצד אפשר ללמוד זוהר הקדוש בעיון והבנה?

באמת אי אפשר להבין את דברי הזוהר לולי רבנו האריז"ל שגילה את עומק הקבלה, ואחריו הרש"ש זי"ע. שניהם הרחיבו וביירו לעומק את סתרי התורה.

"קול קורא" לכל עדות ישראל אודות הצורך החיוני בלימוד פנימיות התורה"

דברים נוקבים מאת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע, בפגישתו בהיכלו עם הרר"ר הגאון רבי אברהם שפירא זצ"ל והראשל"צ הגאון רבי מרדכי אליהו זצ"ל • ראש חודש בסלו תשד"מ

מגולה מזה שנאמר¹ ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל וגו', "כשתתן ארץ ישראל פריה בעין יפה, אז יקרב הקץ כו"². הסימן היחידי שלדאבוננו לא נתקיים עדיין הוא – מאמר הזהר (הנ"ל) ש"כד יהא קריב ליומא משיחא אפילו רביי דעלמא זמינין לאשכחא טמירין דחכמתא!"

וכאמור – אם הרח"ו כתב בנוגע לזמנו שהסיבה היחידה לאריכות הגלות היא העדר הלימוד דפנימיות התורה, הרי על אחת כמה וכמה שכן הוא עתה – ארבע מאות שנה לאחר זי"ע!

ולכן, דרישת השעה היא – ששני הרבנים הראשיים יצאו יחדיו ב"קול קורא" לעורר ולהלהיב את לבבות אחינו בני ישראל בכל מקום שהם אודות הצורך והנחיצות הכי גדולה בלימוד פנימיות התורה. ולפרסם זאת בפרסום הכי גדול. וכאשר יפרסמו "קול-קורא" כזה, בדברים נלהבים, בדרכי נועם ובדרכי שלום – בוודאי יפעלו הדברים את פעולתם.

לימוד בפרסום

הרב שפירא: ישנם כיום יהודים שלומדים נסתר דתורה ב"נסתר" – באופן שאף אחד לא ידע מזה. וכמו כן ישנן קבוצות שמתכנסות מידי שבוע (בליל שישי) כדי ללמוד פנימיות התורה, אלא שעושים זאת בצנעא ובהיחבא, ומשתדלים שהדבר לא יתפרסם וכו'.

כ"ק אדמו"ר: שמח הנני לשמוע על כך. והלוואי יתרבו קבוצות כאלו, אבל – צריכים להשתדל לפרסם ולגלות את הדברים, כי רק עי"ז יוכלו להרבות ולהפיץ את לימוד פנימיות התורה אצל כל בני ישראל מכל החוגים. ובפרט כאשר מדובר אודות תלמידים – שהרי התלמיד אינו יכול לדעת מה עושה רבו בחדרי חדרים, ולכן כל זמן שהתלמיד אינו יודע שרבו לומד פנימיות התורה – לא יתחיל ללמוד פנימיות התורה בעצמו.

הרב שפירא: אכן, אחד מראשי ישיבת "מיר" אמר פעם, שאילו "אכשור דרא" והיו שומעים לו – היה קובע בשיבות שיעור ללימוד קבלה. והסביר את דבריו – שבדורות שלפנינו, כאשר היו ממשיכים לעסוק בלימוד התורה גם לאחר סיום הלימוד בשיבה, היתה אפשרות להשאיר את לימוד הקבלה לשנים שלאחר הלימוד בשיבה; אבל כיום נשתנה המצב לדאבוננו, ואם לא ילמדו קבלה בשיבות – מי יודע אם ילמדו בכלל את חלק הקבלה שבתורה.

[...]

כ"ק אדמו"ר: [...] בהמשך למדובר אודות האריז"ל – ישנו ענין מיוחד שנתחדש בזמנו של האריז"ל בנוגע ללימוד פנימיות התורה:

בדורות הראשונים היתה חכמת הקבלה "נסתרה כו" ונעלמה מכל תלמידי חכמים כי אם ליחיד סגולה, ואף גם זאת בהצנע לכת ולא ברכים, ואילו בדורו של האריז"ל נשתנה מצב זה, "כמ"ש האריז"ל דדוקא בדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה".

וכמפורש בזהר³ שלפני ימות המשיח יהיה הגילוי דפנימיות התורה בריבוי מופלג: "בשית מאה שנין לשתיאה יתפתחון תרעי דחכמתא לעילא כו" וסימנך בשנת שש מאות שנה לחיי נח גו' נבקעו כל מעיינות תהום רבה גו"⁴, ובהמשך הענין שם: "כד יהא קריב ליומא משיחא אפילו רביי דעלמא זמינין לאשכחא טמירין דחכמתא כו".

זאת ועוד: הלימוד דפנימיות התורה מקרב את הגאולה – כמבואר בזהר⁵ "ובגין דעתידין ישראל למטעם מאילנא דחיי דאיהו האי ספר הזוהר יפקון ביה מן גלותא ברחמים".

וכידוע מ"ש הר"ח ויטאל ז"ל בהקדמתו לשער ההקדמות⁶ אודות גודל הנחיצות דלימוד פנימיות התורה, ועד שהעדר הלימוד דפנימיות התורה היא הסיבה היחידה לאריכות קץ הגלות!

ואם דברים אלו נכתבו בזמנו של הרח"ו – הרי על אחת כמה וכמה כאשר נמצאים בימינו אלו, ארבע מאות שנה לערך לאחר הרח"ו, ורואים ש"עבר קציר כלה קיץ ואנחנו לא נושענו"⁷, הרי בוודאי שהסיבה היחידה לכך היא – החיסרון בלימוד פנימיות התורה.

כל הסימנים שהובאו בחז"ל אודות סוף זמן הגלות – נתקיימו כבר, ולדוגמא – הסימנים בענינים בלתי-רצויים שבסוף מסכת סוטה: "חוצפא יסגא... נערים פני זקנים ילבינו... בת קמה באמה כו"⁸ – ענינים אלו נתקיימו כבר, ובאופן של "הידור דהידור"!!! "וח"ו ללמד היפך הזכות על בני ישראל, אבל, לדאבוננו, כך הם פני הדברים!], וכמו כן הסימן ד"מלכיות מתגרות אלו באלו" [שעל זה אמרו חז"ל⁹ "אם ראית מלכיות מתגרות אלו באלו צפה לרגליו של משיח"] – כפי שרואים בתקופה הכי אחרונה; וכן בנוגע לסימנים בענינים טובים, ולדוגמא: "אין לך קץ

1. תניא, אגרת הקודש סימן כו.

2. ח"א קיז, א.

3. נח ז, יא.

4. קיח, א.

5. ח"י קכד, ב – ברעיא מהימנא. הובא ונתבאר באגרת הקודש שם.

6. כן הוא באגרת הקודש שם (ברחמים). ובהרה שם: ברחמי.

7. נדפסה גם בקונטרס עץ החיים לכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע ע' 61 ואילך.

8. לשון הכתוב – ירמיה ח, כב.

9. בראשית רבה פמ"ב, ד.

10. יחזקאל לו, ח.

11. סנהדרין צח, א ובפרש"י.

העניקו חיות מיוחדת בלימוד סתרי התורה. רואים בחוש שהלומדים בתורת הבעל שם טוב ותלמידיו בדרך פנימיות התורה – יש להם בעירה גדולה בעבודת ה' וחשק בעשיית המצוות.

למשל, ספר התניא, שאין כמוהו בעולם – הרי כל החטיבה הראשונה של הספר מיוסדת על לשון הזהר שמביא בתחילתו, ש"צדיק ורע לו" היינו שהרע שבו כפוף לטוב, ועל גבי זה נבנה כל מהלך הספר ותורפו – הגדרת הצדיק לפי הזהר אינה תלויה רק בכמות הזכויות שיש לאדם, אלא בשאלה כמה הוא מבער את היצר הרע מקרביו. ועל פי זה נמדדות מדרגות הצדיקים – צדיק וטוב לו, צדיק ורע לו, ובצדיקים עצמם ישנן אלפי דרגות, כמוזכר בגמרא שיש שמונה עשר אלף שורות של צדיקים. ומבאר בתניא,

בהמשך הדברים, שהכוונה היא לאלפי מדרגות באופן ביעור הרע.

ובעניין זה כותב שהצדיק הגדול מכולם הוא רבי שמעון בר יוחאי, שהוא מ"בני עליה" על שם שבירר את הרע והעלה אותו לקדושה. ולכן כרוז יוצא מהיכלו של רשב"י בגן עדן, האומר שרק מי שהפך את הרע לטוב בעודו בעולם הזה – הוא שיהיה זכאי להיכנס להיכל רשב"י.

כך גם בהמשך הספר, בפרק מ"א פותח ואומר ש"ראשית העבודה ועיקרה ושרשה" היא היראה של קבלת עול מלכות שמים, ומאריך שזהו היסוד גם לקיום מצוות עשה, ומי שאין לו קבלת עול מלכות שמים אינו נקרא עובד ה'. ואת כל העניין הזה הוא מייסד על הכתוב בזהר פרשת בהר, שמי שאין עליו עול מלכות שמים "לא שריא ביה קדושה".

את חלקו השני של הספר פותח בעל התניא עצמו בכותרת "להבין מעט מזער מה שכתוב בזהר דשמע ישראל הוא יחודא עילאה ובשכמל"ו הוא יחודא תתאה", והולך ומבאר בדרכו את משמעות שני אופני היחוד בתודעת האדם: "יחודא תתאה" הוא היחס של הקב"ה לעולמות באופן כזה שהוא נותן מקום למציאות המוגבלת שלהם, וממילא הביטול שלהם אליו אינו ביטול מוחלט אלא "ביטול היש" בלבד, כלומר שהנבראים מרגישים את המציאות העצמאית שלהם, ובכל זאת הם מבטלים את עצמם להקב"ה המחיה אותם. לעומת זאת, "יחודא עילאה" היינו יחוד הבא ממקום ומדרגה אלוקית שאינה נותנת מקום

המשך בעמוד 16

בלימוד פנימיות התורה – בעל ה"לשם", ועוד].

ובנוגע לספרדים – מי לנו גדול מהרמב"ם, שהיה ספרדי, שפסק פסקי דין מפורש בהתחלת ספרו "יד החזקה", ספר של "הלכות"¹³: "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון כו" – והרי ענין זה שייך רק ע"י לימוד פנימיות התורה.¹⁴

ונמצא שהרמב"ם פוסק בפירוש שלימוד פנימיות התורה הוא "יסוד היסודות ועמוד החכמות" – דחכמת התורה [ופשיטא שאין כוונתו לחכמות סתם, כי אם ובעיקר לאמיתות ענין החכמה – חכמת התורה]!

יכולים ללמוד את כל חלקי התורה כולה, ואעפ"כ, אם לא לומדים פנימיות התורה – אזי חסר ח"ו "יסוד היסודות ועמוד החכמות"!

נהרב אליהו הזכיר שישנם כמה וכמה פסקי דינים ברמב"ם שהמקור להם – מדברי הזהר, ולדוגמא – פסקי דין הרמב"ם בהלכות יבום וחליצה¹⁵ שלאחרי החליצה "משלכת אותו לארץ", והמקור היחידי לזה הוא – בדברי הזהר¹⁶, ואמר כ"ק אדמו"ר שישנם מקומות רבים כיוצא בזה¹⁷.

וכאמור – ספרו של הרמב"ם הוא "הלכות הלכות", כולל – גם הענינים שכותב בספר המדע, ובתחלתו פוסק (כאמור) ש"יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון כו", שזהו כללות הענין דלימוד פנימיות התורה.

ונמצא, שהלימוד דפנימיות התורה שייך לכל החוגים דבני ישראל, הן אשכנזים והן ספרדים. ובודאי תהיה התעוררות מיוחדת בדבר – כאשר שני הרבנים הראשיים, הרב האשכנזי והרב הספרדי, יפרסמו "קול קורא" לעורר אודות החובה והנחיצות ללימוד פנימיות התורה. ועוד ענין בזה:

מדברים רבות על הצורך לבטל את המחיצות שבין ספרדים לאשכנזים וכו'. וכיון שכל הענינים התחלתם בתורה, כמאמר¹⁸ "אסתכל באורייתא וברא עלמא" – צריכים לכל לראש לבטל את המחיצות שבין ספרדים לאשכנזים בנוגע ללימוד התורה. כפי שאמר מר היו הספרדים רגילים יותר בלימוד הקבלה מאשר האשכנזים, ולכן צריכים לבטל מחיצה זו, ע"ז ששני הרבנים הראשיים, הרב האשכנזי והרב הספרדי, יצאו בקריאה משותפת אודות הצורך בלימוד פנימיות התורה. ■

הרב אליהו: ברצוני לבשר לכבודו אודות לימוד הקבלה אצלנו – הספרדים:

יש לנו בירושלים עיה"ק כמה ישיבות שבהן לומדים רק נסתר תורה, ישנן ישיבות שבהן לומדים נסתר תורה לבילי שיש – רבנים ובחורים צעירים מתקבצים יחדיו ללמוד בספרו של מורי ורבי ע"ה – "כרם שלמה" (פירוש על עץ חיים), ועוסקים בלימוד זה עד חצות הלילה, וישנם שמתחילים ללמוד בשעה שתיים לאחר חצות עד נץ החמה. ישנה ישיבה של מקובלים ("בית א-ל") שבה לומדים קבלה בכל יום אחר-צהריים, ומתפללים מתוך סידור שישנן בו כוונות הרש"ש!

כ"ק אדמו"ר: ראוי ונכון לפרסם זאת גם מחוץ לכתלי בית-המדרש. הרב אליהו: כן, ישנן מודעות על כך, וכל הרוצה יכול לבוא להשתתף בלימוד זה – לימוד של נסתר תורה בנגלה (בגלוי), לא רק בנסתר.

הרב שפירא: לימוד הקבלה היה נפוץ אצל הספרדים יותר מאשר אצל האשכנזים, וגדולי האשכנזים שבאו לארץ ישראל – קיבלו את לימוד הקבלה מהספרדים.

ביטול המחיצות

כ"ק אדמו"ר: לימוד פנימיות התורה שייך לכל בני ישראל, הן אשכנזים והן ספרדים:

בנוגע לאשכנזים – הרי הגר"א, מגדולי האשכנזים. כותב בפירושו למשלי¹⁹ שמי שלא למד חכמת הנסתר אי אפשר שידע דין לאמתו! ובדור שלאחרי – הדפוס תלמידו המובהק, ר' חיים מוולוז'ין, את ספרו "נפש החיים", שרובו לקוח מספרי קבלה. וכמו כן ידוע שאחדים מתלמידי הגר"א עסקו גם בלימוד הקבלה [אבל, כנראה, הזהירו הם את תלמידיהם שלימוד זה שייך ליחידי סגולה בלבד, ולכן, אלו ההולכים בשיטת הגר"א ממעטים בלימוד הקבלה].

[הרב שפירא הזכיר עוד כמה מגדולי האשכנזים בליטא שעסקו

13. כמ"ש הרמב"ם בהקדמתו לספרו יד החזקה – בסופה.

14. ראה קונטרס תורת החסידות פ"ג (ע' 14) ובהערה 3 שם. קונטרס לימוד

החסידות פ"ג (ע' 16 ואילך). אגרות קודש אדמו"ר מוהר"צ ח"ב ס"ע תלה

ואילך.

15. פ"ד ה"ו.

16. ח"ג קפ, א. וכמ"ש בטור אה"ע סקס"ט: לשון הרמב"ם כו' וחולצת המנעל

ומשלכת אותו לארץ ע"כ. ואינו יודע למה כו' ועוד למה הצריכה להשליכו

לארץ. ובביאורי הגר"א לשו"ע שם סקס"ט (סדר חליצה בקצרה) ס"ק פב מציין

ע"ז: הוא מנהג הקדמונים וכמ"ש בזהר ריש חוקת כו'.

17. בכל זה – ראה מקומות שנסמנו בלקוטי שיחות ח"ג ע' 768 הערה 18.

הקדמת הרב מנחם כשר ע"ה לספר מפענח צפונות (ע' יד).

18. זהר ח"ב קסא, רע"ב.

בחד קטירא אתקטירנא

איך אפשר להוריד את מדרגתו העליונה של רשב"י לכל אחד מישראל ועד לילדים קטנים > התאוננותו של החסיד: למה הגישה אל התפילה אינה טבעית עבורי כמו הגישה לצורכי הגוף > ה"אוצר של יראת שמים" קיים כבר בלבנו, ויש לעמול רק לגלותו >> התוועדות ל"ג בעומר

תהלל נפשי", הפירוש היה שהנפש שלי מהללת את ה'. אבל כתוב "בה' תתהלל נפשי", ופירוש הדבר הוא שהנפש מתהללת בה' לבד, מעצמה. כלומר: כאשר אני בא להלל את הזולת, אני צריך לעשות פעולה של הילול. דהיינו, אני נמצא במקום אחד והזולת במקום שני, וכדי להלל אותו אני צריך לעשות דבר שמחוץ למציאותי, להתייחס אל זולתי. כך גם לגבי הקב"ה: אם אני לא נמצא באותו מקום של הקב"ה כביכול, אזי עלי לצאת מעצמי כדי להלל אותו. אני צריך לעזוב את המחשבות שלי, לצאת מהמקום שלי ולהתקרב אל מקומו של הקב"ה - לחשוב עליו, להתפעל ממנו, לשבח אותו, להלל אותו, להתפלל אליו. זה נקרא "תהלל".

לעומת זאת, "בה' תתהלל נפשי" פירושו בדרך ממילא, הנפש מתהללת מעצמה. כלומר, אני קרוב לקב"ה והמקום שלי הוא מקומו של הקב"ה - כמובן, בזעיר אנפין ולפי המושגים המצומצמים שלי - הנפש שלי חיה את נוכחותו וקיומו, וממילא היא מתהללת בו.

יש ניגון חב"די נושן שמילותיו הן: "עסן - עסט זיך, טרינקען - טרינקט זיך, וואָס זאָל מען טאָן אַז עס דאווענט זיך ניט?..."

התרגום השטחי עלול להישמע כמו: כשאני בא לאכול - אני אוכל. כשאני בא לשתות - אני שותה. לעומת זאת כשאני בא להתפלל - אני לא מתפלל... אבל כמובן, אם מדובר על חסיד, ברור שהוא מתפלל את התפילה כהלכתה. אלא הניגון מתאר חסיד העורך את חשבון נפשו, והוא מתאונן ומתמרמר:

"עסן - עסט זיך": כשהוא רוצה לאכול, האוכל נאכל כביכול מעצמו. "טרינקען - טרינקט זיך": כשהוא רוצה לשתות, זה קורה באופן טבעי.

כלומר, כדי לאכול ולשתות - טוען החסיד - הוא לא צריך לעשות איזו שהיא הכנה נפשית, לא להתנתק משום דבר וגם לא להתבונן במאומה. האוכל 'נאכל' כביכול מעצמו והשתייה 'נשתית' כאילו מעצמה. זה קורה באופן טבעי...

לעומת זאת, "עס דאווענט זיך ניט": למה כשהוא מגיע לתפילה היא אינה 'מתפללת' לו? כל בוקר מחדש הוא צריך להתאמץ כדי לקום לעבוד את ה'. הכול אצלו בא בדרך של עבודה ויגיעה. ללמוד חסידות - זו עבודה. להתפלל בכוונה - עבודה. הוא אמנם עושה זאת וגם מצליח, אבל רק מתוך יגיעה. ועל כך הוא מתאונן, מדוע שהתפילה לא תהיה גם היא כמו האוכל והשתייה? למה שגם כאן לא יהיה זה קל וחלק. "מודה אני" - א' מחיה! ברכות השחר - נפלא! הלוואי שנתעורר בבוקר ומיד נרצה לקום מהמיטה, מיד נתלהב ומיד 'נחיה' את התפילה...

זה רצונו ושאיפתו של החסיד, וזה גם פירוש "בה' תתהלל נפשי" - ההילול מתרחש מעצמו.

זו אם כן דרגתו של רשב"י, וזה פירוש "בחד קטירא אתקטירנא" -

אחד הדברים המיוחדים שעורר עליהם כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע היה עריכת תהלוכות וכנסים לילדי ישראל בל"ג בעומר, בכל מקום ומקום בארץ הקודש וברחבי העולם כולו.

באחת השנים, בהתוועדות שקדמה לל"ג בעומר, הרבי התייחס לתוכן הדברים שיש למסור לילדים באירועים אלו. כמובן, הנושא המרכזי הוא דמותו של רשב"י ותורתו, והרבי הזכיר בין השאר את הדברים שאמר ביום הסתלקותו (כמתואר בזוהר, אדרא זוטא): "בחד קטירא אתקטירנא

ביה בקודשא בריך הוא... ביה אחידא, ביה להיטא, ביה אַתדבקת" - הוא העיד על עצמו שהוא נקשר בקשר אחד ויחיד בהקב"ה, במדרגה עליונה כזו שבו יתברך הוא מאוחד, לווהט ודבוק.

את הדברים האלה הורה הרבי לדבר עם כל ילדי ישראל, גם במקומות שבהם רוב המשתתפים בתהלוכות באים מבתי ספר שונים מוגדרים שומרי תורה ומצוות לעת-עתה.

לכאורה, יבוא משהו וישאל על כך: מילא לספר, למשל, על רשב"י ובנו ר' אלעזר שברחו למערה והצלתם מידי הרומאים - הדבר מתקבל על הדעת, אבל כיצד אפשר לדבר עם ילדים על "בחד קטירא אתקטירנא"?! הלא האמת היא שגם עם אנשים מבוגרים אין זה פשוט לדבר על כך...

ובכן, ראשית, זה מה שהרבי הורה לעשות. יחד עם זאת, אחד הדברים הבסיסיים שאפשר ללמוד מכך הוא, שכל עניין בתורה שייך לכל אדם מישראל. זאת אומרת שעל כל עניין בתורה אפשר לדבר עם כל אחד, ללא יוצא מהכלל, אלא שכמובן יש להתאים את הדיבור לרמתו ולדרגתו.

העניין הזה של "בחד קטירא אתקטירנא" ביה בקודשא בריך הוא" קיים בדרגות שונות - כפי שרשב"י עצמו חי והשיג, כפי שצדיקים תופסים זאת, כפי שיהודים מן השורה קולטים אותו, וכפי שילדים מסוגלים להבינו.

כמו בכל עניין עמוק, כאשר תופסים את הנקודה הפנימית שלו - אפשר להעביר אותה הלאה בהתאם ל'כלים' של השומע. וככל שמבינים את הנקודה הפנימית לעומק יותר, כך אפשר להעביר אותה לאנשים שעומדים בדרגה נמוכה יותר.

היכן המקום שלי

מבואר במאמרי חסידות, שפירוש דבריו של רשב"י הוא על דרך מה שדוד המלך אומר בספר תהלים "בה' תתהלל נפשי". מה פירוש "בה' תתהלל"? הרי יש פסוק אחר בתהילים בו נאמר "כל הנשמה תהלל יי", ושם הכוונה שהנשמה מהללת. לעומת זאת כאן, אם היה כתוב "את ה'

רשב"י היה מאוחד עם הקב"ה, זה היה המקום שלו, וממילא "ביה אחידא, ביה להיטא, ביה אתדבכת". רשב"י לא היה כביכול עניין בפני עצמו והוא – במקומו שלו – מתפעל מהקב"ה, אלא הוא נמצא עמו יחד, כביכול באותו מקום.

כשהרבי ביקש שבכנסים ובתהלוכות בל"ג בעומר ידברו על כך עם הילדים, הוא ככל הנראה לא התכוון שיכריזו באזניהם את המילים הללו מהזוהר, ושמי שיכריז "בחד קטירא אתקטרנא" יעשה זאת בהתלהבות גדולה כל כך עד שגם הילדים יתעוררו ממנה... הרבי לכאורה התכוון שהתוכן של הדברים הללו יועבר לילדים ולכל מי שנלווה אליהם – בכל מקום ומקום בהתאם ליכולתם ולדרגה של הנוכחים. כלומר, שיסבירו להם את העניין והתכלית של עבודת ה' – להיות קשור ודבוק אל הקב"ה בכל זמן ובכל מצב.

מה אנחנו יכולים לקחת מזה אלינו, בעבודת ה'?

הרעיון הוא שכל אחד מאיתנו ישאל את עצמו "היכן אני נמצא?". האם אני נמצא במקום שלי? אני רואה את עצמי ומרגיש את עצמי – מה אני אוהב ומה אני רוצה. כלומר, קודם כל ולפני הכל אני קיים, אלא שבמשך מספר פעמים ביום אני גם צריך לעשות דברים בשביל הקב"ה – אני צריך ללמוד תורה, להתפלל ולקיים מצוות, וגם לעשות זאת בהתעוררות הלב... אם זה המצב, תמיד תידרש ממני עבודה כדי לצאת מהמקום שלי אל מקומו של הקב"ה.

לעומת זאת, כשאני עושה עם עצמי 'עבודה פנימית' וגורם לכך שהמקום שלי יהיה המקום של הקב"ה – אני נעשה ספוג בתורה ובחסידות ובעבודת ה' – אזי כשאני בא להתפלל, "עס דאווענט זיך!", וכשאני בא ללמוד תורה, "עס לערנט זיך!" זה 'מתפלל' לי וזה 'למד' לי.

כמובן, אין זה אומר שאצל מי שנמצא במעמד ובמצב הזה אין עוד צורך ביגיעה; זה עדיין כרוך ביגיעה, ומלכתחילה לא על כך הייתה ההתמרוט והציפייה – חסיד אינו חפץ ואינו מצפה שהדברים יבואו לו בלי יגיעה. אבל היגיעה צריכה להיות בתוך העניין ולא בשביל העניין. כלומר, לא שכדי להתחיל להתפלל אצטרך להתייגע ולצאת מעצמי, אלא שבתוך העניין גופא אתייגע כדי להבין עוד יותר לעומק ולהרגיש עוד יותר לעומק. וזה אכן שייך לכל אחד, בהתאם לדרגתו ולעניינו.

מהותה של עבודת ה'

האמור לעיל הוא יסוד גדול בעבודת ה'. גם כשמדובר על דרגות גבוהות והדרך להגיע אליהן, הן באמת שייכות אל מהותנו הפנימית, וכל אחד נדרש למצוא אותן בנפשו לפי יכולתו. דיברנו בעבר על כך ש'עבודת ה'' אין פירושה שינוי המציאות של האדם, אלא חשיפה וגילוי של הפנימיות שלו, שהרי נשמתו היא "חלק אלוהי ממעל ממש". 'עבודה' היא כמו 'עיבוד עורות' – אין כאן יצירת מציאות חדשה, אלא רק גילוי המציאות הפנימית והאמיתית של הקלף העדין והחלק שהסתתר מאחורי הלבוש הגס והמלוכלך של עור הבהמה.

אחד הפרקים הארוכים בתנאי הוא פרק מ"ב, והוא גם 'עשיר' בעניינים יסודיים רבים. אדמו"ר הזקן כותב שם, בין השאר: "כדרך שמחפש אדם מטמון ואוצר הטמון בתחתיות הארץ, שחופר אחריו ביגיעה עצומה, כך צריך לחפור ביגיעה עצומה לגלות אוצר של יראת שמים הצפון ומוסתר בבית הלב של כל אדם מישראל".

"אוצר של יראת שמים" היא מדרגה גבוהה ביותר, ולמרות זאת רבנו הזקן נוקט כלפיה את הלשון "לגלות". כלומר, זה כבר קיים בתוכך, זאת האמת שלך, וממילא ביכולתך להגיע אליה קמעא קמעא.

לעניין 'עבודת התפילה', רבים נוטים בטעות לחשוב שהכוונה להכנות לתפילה – כמו להתבונן לפני התפילה בגדולת ה' כמבואר בספרי חסידות. ואמנם, ברור שכדי להתפלל כראוי יש ללמוד חסידות לפני התפילה ולהקדיש זמן לחשוב על התוכן הנלמד, אבל לא זה עיקר עניין 'עבודת התפילה'.

ההכנה לתפילה היא "שטעלן זיך דאווענען" – להעמיד את עצמך לתפילה. כלומר, להעביר את עצמך ממצב אחד למצב אחר. קודם לכן ייתכן שהיית במצב של פתיחת המוח ופתיחת הלב, כלומר: אולי חשבת באופן פתוח על כל מה שמתחשק לך, ונתת ללב שלך להרגיש כל מה שמתחשק לך, ואפשרת לעצמך לדבר על מה שמתחשק לך... לעומת זאת, "שטעלן זיך דאווענען" פירושו שעכשיו אני עוזב הכל ומתייצב לפני המלך. אני מתנתק מכל מה שהייתי מחובר אליו קודם לכן – כל המחשבות זרות, הוויכוחים והדברים בטלים, ואפילו מכך שלא הבנתי דבר-מה בעת לימוד החסידות – נעמד להתפלל. זו ההכנה הבסיסית ביותר לתפילה – להתנתק.

הרבי הסביר פעם שזו הכוונה הטמונה בחגירת הגארטל לפני התפילה, המפריד בין החלק התחתון של הגוף לחלקו העליון. דהיינו, להפריד בין המחשבות בענייני העולם לבין המחשבות על הקב"ה. זו ההכנה לתפילה.

רק לאחר מכן – אחרי שעשיתי את זה והתנתקתי ממצבי הקודם, אפשר להתחיל לומר את המילים ולחשוב על הפירוש שלהן, כפי שהוא בפשטות. "הודו לה'" – אני מודה לך ה'. "קרא בשמו" – אני קורא בשמך, וגם במובן של 'ממשך' ומביא אותך. "הודיעו בעמים עלילותיו" – אני אפרסם בעולם את כל הפעולות שלך. וכן הלאה.

יש להדגיש: יותר חשוב ממה שאני חושב, זה איך אני חושב. אם אני באמת אומר את המילים במתינות, ומתכוון לכל מילה ומילה – פחות חשוב אם אני יודע את ההבדל בין המילים הדומות ומשמעותן וכדומה. הדבר החשוב ביותר הוא לומר את המילים במתינות ובפשטות, ולחשוב על כל מילה שיוצאת מהפה.

לעומת זאת, אם אכשור כוונה עמוקה יותר – לדוגמה, ב"הודו לה' קראו בשמו" אכשור על כך ש"ה'" זהו שם 'הוי"ה' שהוא למעלה מהטבע, "היה הווה ויהיה", ואילו "שמו" זו רק הארה ממנו שבמסגרת הטבע – אבל בה'בעת לא אתעכב על הדברים, אלא רק אומר לעצמי שאת ההבדל בין "הוי"ה" ל"שמו" אני כבר זוכר ויודע, וכעת כל מה שאני צריך זה רק 'לעבור' על זה מלמעלה... זה לא שווה מאומה! העיקר בתפילה הוא החיבור האישי, הפנימי והאמיתי. ואם יש בתפילה מילים מסוימות שמדברות אליי יותר, אני חושב עליהן יותר ומתבונן בהן יותר.

ואם יש מילים שיש אליהן פחות חיבור אז – בשלב זה – אני רק אומר אותן.

זה פירוש "בחד קטירא אתקטרנא" – להיות עם הקב"ה, במקום של התפילה, ואז יקרים בנו "בהוי"ה" תהלה נפשי", ובמילים פשוטות יותר: להיות עם האמת שלנו.

לחיים, לחיים ולברכה.

נתיב אחד – נתיב אחד

אלפי יעדים נתיב אחד!

נתיב אחד – היחיד שמגיע לכל בתי הכנסת בארץ אלפי בתי כנסת והונים כל שבוע מחלוקת עלויו שבת בצורה הטובה והמשתלמת ביותר.

רוצה שהעלון שלך יגיע ליעדך? סלפון אחד והוא נתיב אחד!

נתיב אחד
ככה מצייתים בשטח

074-703-5009

יצחק הורוויץ

סיפורים של אור מבתי חב"ד ברחבי העולם

הפצת המעיינות - היישר מן המקור

הרב יוסף יצחק הלפרין • מירון

הראויה לציון: "לעתים חלק מהבאים על הציון לא שמים אל לבם את העובדה שרשב"י, לכל לראש, הוא מרא דפנימיות התורה. לדידם, רשב"י הנו צדיק גדול הפועל ישועות בקרב הארץ. אין חולק על כך, אבל בד בבד אין לנתק את דמותו של רשב"י מהנושא בו עסק כל ימיו ובו נתייחד על פני חבריו הקדושים - גילוי סודות התורה. ואם בישועות עסקינן - הרי אין לך ישועה גדולה יותר מכך שענינו של אדם נפקחות לראות בצדדיה הנסתרים של התורה, כמו גם להביט ברבדים העמוקים של נשמתו ולהביאם אל הגילוי בחיי היום-יום. משום כך, אין יותר מתאים מהמקום הזה להפצת פנימיות התורה - גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך".

ואכן, בית חב"ד מירון זוכה להפיץ את תורת רשב"י באמצעים מגוונים, כאשר בראש ובראשונה כל יהודי הנכנס ל"היכל חב"ד" שבליבו השוקק חיים של הציון נתקל בספרייה עשירה לתורת החסידות על מכמניה, הכוללת מאות ספרים ממאורי הדורות המבססים את דבריהם על מאמרי הזוהר ונסתרותיה של תורה. כך יכולים המבקרים לפגוש את עולמה של פנימיות התורה בצורה מבוארת ומוסכרת כשולחן הערוך לפני האדם.

"לצערנו, ישנם יהודים רבים שהספרים הללו עדיין אינם בהישג ידם, כשלא תמיד הם גם ימצאו אותם בבית הכנסת השכונתי", מעיד הרב הלפרין, "וכשהם באים לציון הרשב"י הם פוגשים בית מדרש פתוח העמוס לעיפה בספרי חסידות מן אל זן, וכל שלעליהם לעשות הוא ליטול ספר ולהתיישב לעיין בו בנחת. אברכים מחוגים שונים גילו את אוזני ששמעו על העושר הרוחני הטמון בספרי החסידות ועל הרחבת הביאורים בתורת חב"ד, אך לא יצא להם לפגוש בכך מקרוב - אפילו לא בספר התניא - והם העידו בפניי גלויות כי המקום הראשון בו פתחו ספרי חסידות ופנימיות התורה היה בבית המדרש כאן, כשלאחר שטעמו וראו כי טוב ה' המשיכו בכך במקומות מגוריהם".

בהיכל חב"ד בציון מתקיימים גם שיעורים בחסידות מדי יום בוקר וערב, גם במסגרת כולל ללימוד פנימיות התורה, על ידי מגידי שיעורים ותיקים הבאים במיוחד מעיה"ק ירושלים וצפת. כמו כן, נערכות התועדויות ביומי דפגרא ובכל שבת מברכין החודש על ידי רבנים ומשפיעים, כשאלו שואבים אליהם קהל רב מהאזרחים הבאים על הציון לצד המשתתפים הקבועים.

לשאלתנו משיב הרב הלפרין ומדגיש כי מטרת פעילות בית המדרש בהיכל חב"ד אינה ללמד דווקא את תורת חב"ד ואפילו תורת החסידות בכללה, אלא להפיץ את מעיינות

בחייהם, ובכך ניצלו ויצאו מגדר "קרקפתא דלא מנח תפילין" עליו אמרו רבותינו דברים חמורים, רחמנא ליצלקן. "באחד הימים נתקלנו במקרה מיוחד. מדובר ביהודי מבוגר שמעולם לא הניח תפילין, ובהיותו בגיל 90 החליט לעלות על הציון ולקיים מצוה זו דווקא שם... ואכן, הוא הגיע לדוכן שלנו, הניח תפילין והתרגשות הייתה גדולה. זהו סיפור אחד מיני אלף", מפטיר הרב הלפרין, ומוסיף כי באמתחתו של הרב דרוק אצורים עוד סיפורים רבים כגון זה.

ישועה אמיתית

הרב יוסף יצחק הלפרין הוא יליד מירון, בנו של איש מירון ולשעבר יו"ר ועד היישוב הרה"ח ר' מרדכי הלפרין, מצאצאי אדמו"ר הזקן בעל התניא. הוא מוצא סמליות רבה בתאריך לידתו - ו' במנחם אב, ובשם שניתן לו על שמו של אדמו"ר הרי"צ מליובאוויטש, זאת כי לימים נודע שבתאריך זה ביקר אדמו"ר הרי"צ בציון הרשב"י במירון, במהלך ביקורו היחיד בארץ ישראל בשנת תרפ"ט.

כך מתואר המאורע ביומני התקופה: "ביום שני, ו' מנחם אב, בשעה ארבע ורבע לפנות בוקר, יצאו הרבי ומלווייו - בהם נכבדים רבים מצפת ומטבריה - מירונה, כדי להשתטח על הציון. הרבי נכנס לבדו למערת רבי שמעון והדליק נרות אחדים עבור בני משפחתו, כשבמהלך ההשתטחות נשמעו קולות בכי המסעירים את הנפש מתוך המערה פנימה". "מבחינה מסוימת", אומר הרב הלפרין, "ראיתי סגירת מעגל אישית ומיוחדת כאשר קיבלתי על עצמי את המשימה של השליחות ביישוב מירון ובציון הקדוש".

יחד עם הפצת היהדות ומצוותיה למבקרים בציון, בית חב"ד מירון מזוהה יותר מכל עם הנגשת עמקי תורתו של רשב"י לכל דורשי ה'. הרב הלפרין כשלעצמו רואה בזה נקודה

"בחודשים האחרונים החלה להיראות בציון הקדוש תופעה חדשה. מגיעות לכאן כיתות שלמות מבתי ספר לא דתיים, כשהם לומדים על ההיסטוריה היהודית העשירה הקשורה למקום ואף ניגשים לשפוף שיח על קבר הרשב"י. פעמים רבות המורים מבקשים שאדבר בפני התלמידים, ואני פותח ושואל אותם: הרי יש תנאים ואמוראים קדושי עליון רבים הקבורים בשטח בין מירון לצפת, ומדוע דווקא לרשב"י מגיעים כל ישראל באשר הם?"

"הם תולים בי את עיניהם בצפייה לתשובה ואני מטעים

באוזניהם: ייחודו של רשב"י הוא בהיותו מגלה פנימיות התורה, ופנימיות התורה מדברת אל פנימיותו של יהודי. היא רואה כיצד בנקודת נשמתו כל אחד מושרש בהקב"ה ממש, כמבואר בתניא (פרק ל"ב), וממילא מובן כיצד כל יהודי 'מרגיש בבית' כביכול דווקא אצל רשב"י, כיון שרשב"י רואה את הנקודה האלוקית שבו שהיא היא מהותו האמיתית".

את הדברים הללו חולק עמנו הרה"ח ר' יוסף יצחק הלפרין, שזמה למעלה מעשור וחצי משמש כשליח ומנהל בית חב"ד מירון וציון הרשב"י.

אם אתם תוהים: בית חב"ד מירון - מאי הא? זו ההזדמנות, לכבוד יומא דהילולא ל"ג בעומר, להטיל זרקור על הפעילות הייחודית המתנהלת מהמקום הקדוש הזה, החל מהנגשת מצוות מעשיות לכל הבאים בשערי, עובר בלימוד והפצת פנימיות התורה, וכלה בפעולות מקוריות ומגוונות כאשר תחזינה עיניכם.

"כידוע, אתרא קדישא מירון הנו בעל מאפיינים ייחודיים שאין כמותם", פותח הרב הלפרין, "דבר המתבטא גם במגוון הסטגוני של עמך ישראל הפוקדים את המקום. לאחרונה", הוא מספר "אנו פוגשים במטיילים העורכים מסלול הליכה הנקרא 'מים עד ים' - הם יוצאים לדרכם בחוף הים התיכון ליד אכזיב וצועדים רגלית עד ים הכינרת - מסלול בן כשלושה ימים, כשבדרך הם עוברים ליד מירון ועוצרים כאן למנוחה. רבים מהם מנצלים את ההזדמנות ובפעם הראשונה בחייהם נכנסים לציון, כשחלקם לא ראו אפילו סידור תפילין מעולם.

"מסיבה זו, אחת הפעולות המרכזיות של בית חב"ד במקום היא דוכן התפילין הפועל בציפות מבוקר עד ערב סמוך לציון. תחת ידו של האחראי, האב"ד ר' אהרן דרוק, ישנם חמישה עשר זוגות תפילין ואלה נכרכות מדי כמה רגעים כנגד מוחו ולבו של עוד יהודי ועוד אחד. מטבע הדברים, במשך השנים כבר היו כאלה שזכו להניח תפילין בדוכן זה לראשונה

הייחודיות לכל ילד כדי שיזכה להתחיל את צעדיו הראשונים בלימוד האותיות הקדושות במתיקות ונעימות.

רחמים רבים

אי אפשר לדבר על מירון בלי להזכיר את האסון הנורא שהתרחש במקום לפני ארבע שנים, כאשר מ"ה נפשות יקרות עלו בסערה השמימית. הרב הלפרין, שביטו סמוך נראה למקום האסון, מספר: "באותו לילה נורא, עם היוודע האסון, גיליתי לחרדתי הרבה כי בני נעלם. ערכתי אחריו חיפושים רבים עד שהוא נמצא, הודו לה', בריא ושלם, ולאחר מכן השקענו זמן רב בסיוע לציבור. כמו כן, בשבת שאחרי ל"ג בעומר קיימנו בהיכל חב"ד התוועדות גדולה בראשות המשפיע הגה"ח רבי חיים שלום דייטש שליט"א, שחזק בדבריו את המשתתפים".

בהקשר זה, בוחר הרב הלפרין לסיים בסיפור של אור - אורה זו תורה: "כידוע, הרבי זי"ע ביקש ועודד לערוך הדפסות של ספר התניא קדישא בכל אתר ואתר, כחלק מהפעולות להפצת מעיינות החסידות חוצה וזירוז הגאולה, כשבעקבות זאת נדפס ספר התניא באלפי מהדורות בכל קצווי תבל. ובכן, לא מזמן פנה אלי אברהם ביוזמה לערוך הדפסת ספר התניא לקראת יום השנה הרביעי לנפסות באסון, ליד המקום בו התרחש, שהרי אין כמו תורת רשב"י ורבנותו בעלי הפנימיות לדורותיהם כדי להעניק נחמה בכפלים לאחר המכה הקשה.

"התוכנית, אכן, יצאה בס"ד אל הפועל לאחרונה. קיימנו אירוע חגיגי, בו הובאה מכונת דפוס ניידת סמוך לציון, ודפי התניא הודפסו בזה אחר זה. ההתרגשות הייתה גדולה, ובהתאם לדברי הרבי שהורה כי כאשר מדפיסים את התניא יש ללמוד בו מיידית פרק מסוים, הצעתי לנוכחים שנבחר בפרק שנלמד באותו יום במסגרת לימוד התניא היומי. להפתעתי ולתדהמת הכל התברר כי הפרק היומי הוא פרק מ"ה - בדיוק מצמרר כמניין הנספים, ולא זו בלבד אלא גם תוכן הפרק עוסק בעניינה של התעוררות מידת הרחמים בעבודת ה'. זאת היא, אם כן, בקשתנו ותפילתנו מאיתו יתברך", מסיים הרב הלפרין, "שיהיו רחמי מתגללים על עם קדשו, ובספרו של רשב"י ושאר ספרי רבותינו המסתעפים ממנו - כלשון ההבטחה המפורסמת - נצא מן הגלות ברחמים".

להביט ולהאזין לדברים עוד ועוד - עוד שיחת קודש מעניינת היום, עוד דיבור על רשב"י - כך במשך שניים ומחצה תמימות, עד שהקטעים החלו לחזור על עצמם... הוא פשוט נכבש תחת המראות והקולות ותכני החסידות, וכשחזר לקהילתו החל להזמין רבנים שימסרו שיעורים בתורת החסידות ולערוך מעת לעת התוועדות, ואף הגדיל לעשות וערך מסע עם עשרות מחברי קהילתו להשתטח על ציונו הקדוש של הרבי בניירורק".

גם לאורך מעדני השנה מקיים בית חב"ד פעילויות מיוחדות, כמו חגיגת הקפות שניות מרכזית, הדלקת חנוכייה גדולה מדי ערב מימי החנוכה בפתח הציון, 'סעודת משיח' גדולה בשביעי של פסח ועוד. אלה כאלה מושכות אליהן קהל רב מבני היישוב ואורחיו.

יוזמה נוספת הייחודית למירון היא חלוקת ערכות מיוחדות ומקורות לילדי החלאקה. כל ילד בן שלוש המבקר בציון לרגל שמחת התגלחת הראשונה זוכה לקבל ערכה ובה לוח אותיות ללימוד הא"ב כנהוג, מכתב קודש מהרבי זי"ע בעניין חינוך הילדים, וזאת לצד מיני מתיקה. "משפחות רבות שאינן שומרות תורה ומצוות במלואן לעת-עתה מגיעות עם ילדיהן לחלאקה", מסביר הרב הלפרין, "ואנו פוגשים אותן ומסבירים להן על חשיבות המאורע ומעניקים להם את הערכה המיוחדת". במקביל, זוכה כל ילד באות שתיכתב עבורו ב'ספרי התורה הכלליים' הנכתבים לזכות ילדי ישראל, בהוראת הרבי. וכך, ביום ל"ג בעומר, כאשר המוני הורים וילדיהם החינניים עולים לציון הרשב"י לחגיגת החלאקה, הצוותים של בית חב"ד במקום דואגים לחלוקת הערכות

פנימיות התורה על כל גווניה במקום הקשור אליה ביותר - ציון הרשב"י. "כשיהודי מגיע לרשב"י", הוא חוזר ומבהיר, "עליו לדעת שעניינו העיקרי של בעל הציון הוא גילוי פנימיות התורה, ואין השראה גדולה ללימוד פנימיות התורה יותר מאשר באתרא קדישא זה".

הצלת נפשות

ההשפעה של בית חב"ד מירון מרחיקת לכת, כשברוב המקרים אין בעל הנס מכיר בניסו. רק מעטים מסיפורי הנשמות מתגלגלים ומגיעים לאוזניו של הרב הלפרין. בדיבורו המהיר הוא משתף אותנו בעוד ועוד מסיפוריהם של יהודים מסוגים שונים שחוללו מהפך של ממש בחייהם הרוחניים בעקבות הפעולות הברוכות. "אחת הדמויות הבולטות בבית מדרשנו הוא אברהם תלמיד חכם המגיע בקביעות לשיעור התניא המתקיים מדי יום רביעי בערב בציון הקדוש. קודם לכן, טרם שהצטרף לחבורת הלומדים, הוא לא עסק מעולם בתורת החסידות, אך באחת הפעמים כשביקר בציון היה זה בעת שנאמר השיעור בתניא והוא נעצר להאזין לדברים. הוא התפעל מאוד מההסברים שנאמרו בטוב טעם ודעת והתיישב על מוחו ולבו, ומאז הוא לומד תניא ושאר ספרי חסידות. "בדומה לזה, יום אחד, בהיותי בציון, ניגש אלי תלמיד ישיבה ואמר לי שהוא חייב לומר לי תודה. הוא היה בשבת מסוימת במירון והתפלל כמניין חב"ד. קודם קריאת התורה חזרו בפני הקהל שיחת קודש מאת הרבי זי"ע לפרשת השבוע, ובה היה גלוס מסר קולע ברוח החסידות שבדיוק נגע למצבו הרוחני בו עמד באותה שעה. הדברים מצאו מסילות לליבו, ולדבריו הם הצילו אותו ואת יראת השמים שלו, כפשוטו ממש.

"לפני כחודש", הוא נזכר, "ניגש אלי יהודי חובש כיפה סרוגה - איני יודע אפילו מה שמו - ואמר שביקר בציון לפני שנתיים, ובדיוק נכנס להיכל חב"ד באמצע שיעור חסידות בבוקר. הוא הקשיב מן הצד ונשמתו נדלקה באור חדש. מעורר, כך העיד, לא שמע דיבורים מסוג זה. "זמן קצר אחר כך פרצה המלחמה, והוא גויס ולחם מאות ימים ברצועת עזה. מה שהחזיק אותו במשך כל התקופה הזו - כך טען באוזניו בהתרגשות - היו הדברים ששמע באותו שיעור אליו נכנס באקראי כביכול. כפועל יוצא, מיד כשחזר לביתו עם תום שירותו, עשה לעצמו מנוי לחוברות 'דבר מלכות' רבות-התוכן וכיום הוא לומד חסידות בקביעות.

"מדי שנה בל"ג בעומר", הוא ממשיך ומספר, "אנו מקיימים פעילות ענפה להפצת חסידות. בראש ובראשונה, על ידי היריד הוותיק למכירת ספרי חסידות במחירים מוזלים, באמצעות דוכנים מיוחדים הפוזרים בנקודות מפתח בשטח ההר. כמו כן, מתקיימת 'תהלוכה' ונסת התעוררות מיוחד לילדי תשב"ר, נערכת הדלקת מרכזית במעמד רבים, ובשבת הסמוכה להילולא נערכת התוועדות רבתי.

"בין השאר", מציין הרב הלפרין, "אנו מקיימים במיקום מרכזי בהר תיעודי וידאו מהרבי זי"ע הקשורים ליום ההילולא, בהם צופים במהלך היממה אלפים רבים. סיפור מיוחד במינו הגיע לאוזני על רב ומנהיג קהילה באלעד, שתוך כדי הילוכו בהר מירון צד את עינו מראה פניו הקדושות של הרבי והוא נעצר

התקשרות תמידית לאלקות כמו האבות הן הן המרכבה, ולא שייך שישכח על אלקות לעשות חטא בשוגג מחמת שכחה והיסח הדעת. וזהו את המאור הקטן לממשלת הלילה, שהוא מורה על העולם והסתר דגלות הנמשל ללילה, וקוב"ה בגלותא אסתלק לעילא וזהו מחמת חסרון הלבנה ומיעוט הירח.

וכדי להחזיר את אור שם הו"ה שיאיר בו בשלמות, צריך האדם להיות משכן ומכון לשבתו ית', והיינו לנקות עצמו תחילה מכל הפסולת היינו המדות רעות דנפש הבהמית כמו כעס וגאווה וכדומה, ואין צריך לומר אם יש איזה חטא ועון חלילה, וזהו שקורם התפלה צריך להתבונן היטב בפרטי הענינים שלו על ידי מה נתרחק וממי נתרחק, ויקיים מה שאמר אין עומדין להתפלל אלא מתוך כוונה ראש ופירש"י הכנעה ושפלות.

טומאת המקדש האישי שבכל יהודי

ונקיון זה הוא קרבן חטאת, דאחד הפירושים ב"חטאת" הוא מלשון נקיות, כמו שכתוב וחטא את הבית. והוא מכפר על טומאת מקדש וקדשיו, דמקדש הוא המקדש שבנפש האדם, שנטמא על ידי הגוף ונפש הבהמית, והטומאה נמשכת מענין מיעוט הירח.

והנה ניקוי הפגמים בא על ידי ההמשכה מלמעלה משם הו"ה, וזהו "הביאו עלי" כפרה" היינו להמשיך בחינת "על הו"ה", על דרך הכפרה דיוה"כ מהדרגא ש"לפני הו"ה" תטהרו, והיינו, דאין הפירוש שיביאו כפרה על למעלה, רק הכוונה הוא שע"י הכפרה, ע"י נמשך "הביאו עלי".

והשייכות לראש חודש הוא דהנה בסוף החודש הוא מיעוט הירח, עד שבערב ר"ח נתמסרה לגמרי, ולכן הוא יום התשובה ונוהגין להתענות בו, כדי להעביר החטא ועון שבא על ידי חסרון דמיעוט הירח. ואחר כך בראש חודש הוא מולד הלבנה, כמאמר וללכנה אמר שתתחדש כו', והחידוש הוא - מה שעל ידי ההמשכה מלמעלה משם הו"ה, נמשך שם הו"ה בשם אלוקים.

(על פי ספר המאמרים תרס"ד ע' קפו ואילך)

בין קדושה ראשונה לקדושה שנייה

אבל ראשונות בטלו משבטלה הארץ,
אלמא קדושה ראשונה קידשה
לשעתה ולא קידשה לעתיד לבא (טו, טז)

הרמב"ם (בסוף פרקו מהלכות בית הבחירה) מבאר מדוע קדושה ראשונה בטלה וקדושה שנייה קידשה לעתיד לבא, כי "חיוב הארץ בשביעית ובמעשרות אינו אלא מפני שהוא כיבוש רבים, וכיון שנלקחה הארץ מידיהם, בטל הכיבוש, ונפטרה מן התורה ממעשרות ומשביעית, שהרי אינה מן ארץ ישראל. וכיון

למטה בלבושים דמחשבה ודיבור ומעשה בתורה ומצות.

אבל כשאין התגלות מוחין דאבא שהוא השורב אלא מוחין דאימא לבד, ואז הם בבחינת רצוא לבד, הרי זה ענין ההסתלקות מן הכלים ולבושי מחשבה דבור ומעשה בעסק התורה ומצות, אלא רק בתשוקה התדירית בכלות הנפש, ואף על פי שזהו תכלית הקדושה עדיין, עם כל זה דינין מתערין מינה, היינו דמכיון שאין מחשבתו ודיבורו עסוקים כל היום בהמשכת אלוקות, יסתעף מזה בחינת דינים במחשבה ודיבורים שלו, והסוף הוא, שיוכל להיות מזה יניקת החיצונים והוא ענין מחשבה ודברים בטילים אשר לא לה' המה, כי באמת אינו יכול להיות כל היום בכלות הנפש ומיד שיפסיק יתאחזו החיצונים.

(על פי לקוטי תורה ויקרא כה, ג. דרך מצוותיך מצוות טומאת המצורע)

מקור השגגות - ממייעוט הירח

ושעיר עזים אחד לחטאת לה' - חמא שאין מכיר בו אלא ה', והא שעיר זה מכפר. והאי מיבעי ליה לכדריש לקיש! דאמר ריש לקיש: מה נשתנה שעיר של ראש חודש שנאמר בו לח' אמר הקב"ה: שעיר זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח? אם כן לימא קרא על ה' מאי לה? לכדאמרן. ואימא כוליה להבי הוא דאתא? אם כן לימא קרא חטאת ה' מאי לה? שמעת מינה תרתי (טו, טז)

לכאורה יש להקשות ממה שמבאר בסוגייתנו (ט, טז), ש"עון אחד הוא נושא ואינו נושא שתי עונות", וכיון שמכפר על טומאות מקדש וקדשיו, איך הוא מכפר גם על למעלה? ויובן בהקדים ביאור ענין מיעוט הירח, שבשרשו הוא חסרון האור שבספירת המלכות, ובשורש הראשון הוא החסרון הראשון, שהוא הצמצום הראשון שהיה באור א"ס, כדי שיוכל להיות התהוות העולמות. ומיעוט האור בספירת המלכות היא כדי שתוכל לרדת להאיר בעולמות.

"שני המאורות הגדולים" - שם הו"ה ושם אלוקים

וזהו דאיתא בזהר שב' השמות הו"ה אלוקים נקראים שני המאורות הגדולים, וכשיש יחוד וחיבור שם הו"ה בשם אלוקים, וכמו שכתוב וידעת היום כו' כי הו"ה הוא האלקים כולא חד בלא פרודא כלל, אזי נקראים שני מאורות הגדולים, אבל כשאין שם הו"ה מאיר בשם אלוקים, אז שם הו"ה הוא המאור הגדול ושם אלוקים הוא המאור הקטן.

והנה מיעוט הארת אלקות הוא השורש ונתינת מקום לחטאים, כי כשיש גילוי הו"ה בשם אלוקים וכולא חד, אזי ממילא תהיה

צרעת - "רצוא" ללא "שוב"

תנן התם, מראות ננעים שנים שהן ארבעה, בהרת עזה - בשלג, שניה לה - כסיד החיכל, שאת - בצמר לבן, שניה לה - בקרום ביצה (ה, ב)

קדר לצנייתן שלג אמר לנן סיד ההיכל וקרום ילג (תו"ס שנים)

היינו שאין נקרא נגע צרעת אלא אם כן הוא לבן ביותר, אבל אם אינו לבן כל כך, נקרא בוהק והוא טהור.

החיות מבחינת החכמה מתלבשת בדם

הענין הוא דכתיב והחכמה תחיה (קהלת ז, יב), שכל המשכת החיות הוא על ידי בחינת חכמה הנקרא מוחין דאבא, והטעם לכך הוא - לפי שבה דוקא הוא השראת אור א"ס, וכדכתיב הו"ה בחכמה. והנה כתיב כי הדם הוא הנפש, היינו שנפש כל בשר שורה בדם, והיינו באמצעות החכמה, שמתלבש בה חיות הנפש ומתלבש בדם.

וזהו שכשמלבין מקום אחד או מקומות הרבה בעור בשר האדם נקרא נגע, כי זו הוראה שהסתלק הדם מאותו מקום שמחמתו היתה האדמונית בעור בשר האדם, וכשנסתלק נעשה לבן. וברוחניות היינו שהסתלקה החכמה בחינת מוחין דאבא, בחינת החכמה תחיה שהיתה מלובשת בדם שבאותו המקום. ולכן התרגום של צרעת הוא "סגיר", פירוש שנסגרו המוחין דאבא מהיות נמשכים עוד, ומה שמאיר הוא רק הבינה.

אך לכאורה מדוע נחשב ענין זה לטומאה, והלא הארת הבינה אף היא מצד הקדושה?

ה"שוב" נובע מ"ביטול"

והענין הוא דהנה בינה הוא ההתבוננות בגדולתו יתברך, המולידה אהבה ושמחה ורשפי אש, בבחינת רצוא להסתלק וליכלל בעצמותו ית'. אבל החכמה הוא למעלה מהבינה, ולמעלה מהאהבה ברשפי אש, כי אור א"ס שורה בחכמה, וזה פועל ביטול עד שאין באדם כח ויכולת להגביה את עצמו בבחינת רצוא, וכענין ההבדל בין קריאת שמע שעיקרו ואהבת בבחינת רצוא, לבין שמונה עשרה שבו יש ההשתחוואות בבחינת ביטול. וזהו מה שכתוב בספר יצירה "אם רץ לבן שוב לאחד", כי על ידי הביטול דמוחין דאבא, נמשך בחינת שוב, והוא המשכת אלוקות למטה.

והנה כוונת הבריאה היא אשר נתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, והיינו שיהיה גילוי אלקותו ית' למטה כמו שהוא מתגלה למעלה, בלתי העלם וצמצום, שזהו נקרא דירה, כאדם הדר בבית שגופו של אדם דר שם בלי העלם וצמצום, ודירה זו היא על ידי המשכת אור א"ס שממשיך האדם בבחינת שוב, אחרי שכבר הגיע לביטול במציאות כנ"ל, ימשיכנו כמו

שעלה עזרא וקידשה, לא קידשה בכיבוש, אלא בחזקה שהחזיקו בה, ולפיכך, מקום שהחזיקו בה עולי בבל ונתקדש בקדושת עזרא השנייה, הוא מקודש היום, ואע"פ שנלקחה הארץ ממנו, וחייב בשביעית ובמעשרות כו".

והקשה הכסף משנה: "מה כח חזקה גדול מכח כיבוש, ולמה לא נאמר בחזקה גם כן משנלקחה הארץ מידינו בטלה חזקה. ותו, בראשונה שנתקדשה בכיבוש, וכי לא היה שם חזקה, אטו מי עדיפא חזקה בלא כיבוש מחזקה עם כיבוש"? ומסיים: "וצל"ע.

ויש לתרץ בהקדם ביאור מעלת בעל-תשובה לגבי צדיק:

בעל-תשובה - יודע היטב מה שנעשה בעולם הזה, עולם התחתון שאין תחתון למטה הימנו, שהרי כבר בא לידי נסיון, ונכשל, ולמרות הירידה והנפילה הנה לאחר זה שב בתשובה, ואם כן, עליו נאמר "אין חכם כבעל הנסיון", ובהכירו את מהות הנסיון, יודע היטב כיצד להזהר ממנו וכיצד להתגבר עליו בעתיד, שהרי בדידיה הוה עובדא;

מה שאין כן צדיק שמעולם לא בא לידי נסיון, ואפילו אם בא לידי נסיון, לא היה הנסיון גדול כל כך כמו אצל הבעל-תשובה - אי אפשר לדעת כיצד תהיה הנהגתו אם יבוא לידי נסיון כזה כמו שהיה אצל הבעל-תשובה, ובלשון הכתוב "אל יתהלל חוגר כמפתח": "החוגר", שרק יוצא למלחמה - הנה אמת הדבר שלא נתלכלך בו, אלא הוא במעמד ומצב ד"נשמה .. טהורה", מדריגת צדיק, אבל אף על פי כן, לא יודעים מה יהיה לאחר זמן - כאשר יהיה אצלו מצב חדש, שיבוא לידי נסיון בהיפגשו עם דבר רע, שאז יתכן שיפול לגמרי ממדרגתו.

קדושה ראשונה - עבודת הצדיקים

זהו גם תוכן החילוק בין קדושה ראשונה לקדושה שנייה:

קדושה ראשונה היתה על ידי עבודת הצדיקים - שהרי בני ישראל היו במעמד ומצב שעדיין לא נתנסו בהתעסקות בעובדין דחול, שהרי במדבר היה להם הכל מן המוכן (לחם מן השמים ומן מבארה של מרים, והעננים מגהצים לבושיהם), וממילא לא היו שייכים לל"ט המלאכות ד"סידורא דפת", שזהו סדר העבודה שנתחדש אצלם בכניסתם לארץ ישראל; וזה-עתה קידשו את הארץ על פי ציווי הבורא, ורק אחר כך התחילו להתייגע בעבודה בענינים גשמיים, לפעול בארץ גשמית שתהיה במעמד ומצב שארץ הקודש יקרא לה.

ולכן, קדושה זו לא היתה באופן נצחי, אלא רק "לשעתה" - כי, כל זמן שלא עמדו בנסיון, ולא עוד אלא שאפילו לא ידעו מהות הנסיונות שיצטרכו לעמוד בהם, אי אפשר לידע ולהבטיח שישארו במעמד ומצב של קדושה.

ואכן, רואים בפועל, שלאחרי כן סיבב הקב"ה (סיבת הסיבות ועילת העילות) כמה ענינים שגרמו למעמד ומצב של חטא ועון כו', ומצד זה היה ענין הגלות, ואז בטלה הקדושה.

קדושה שנייה - עבודת התשובה

ובענין זה גדולה מעלת קדושה שנייה - דכיון שלמרות שחטאו כו', ועד לג' העבירות שעליהם אמרו יהרג ואל יעבור, מכל מקום מצאו את הדרך לשוב בתשובה, ופעלו מחדש את קדושת הארץ כבימי יהושע בן נון, וחידשו את הענין ד"ושכנתי בתוכם" - הרי הקדושה שנפעלה אז היא קדושה "העומדת לעולם", דכיון שכבר נתנסו בכל הענינים ומצאו עצה כו', שוב אין להתיירא כו', ויכולים להיות סמוכים ובטוחים שענין הקדושה יהיה באופן נצחי, כנ"ל בנוגע לבעל-תשובה, שענין של נסיון אינו דבר חדש אצלו, ויודע כיצד להתמודד עמו, כך שהקדושה שנפעלת ע"י עבודתו היא (לא רק "לשעתה", אלא) קדושה "העומדת לעולם".

(ע"פ תורת מנחם חל"ח ע' 87 ואילך)

השתחוואה פנימית והשתחוואה חיצונית

אמר רבא: לא שנו אלא שהשתחוה כלפי פנים, אבל השתחוה כלפי חוץ - שהה, אין; לא שהה - לא. איכא דמתני לה אסיפא: או ששהה בכדי השתחוואה - מכלל דהשתחוואה נופה בעינא שהייה. אמר רבא: לא שנו אלא שהשתחוה כלפי חוץ, אבל כלפי פנים, אף על גב דלא שהה. והכי קאמר השתחוה כלפי פנים או ששהה כדי השתחוואה בהך השתחוואה דכלפי חוץ חייב .. כמימריה דהאי פסוקא וחד אמר: כמימריה דלסיפא, וכל בני ישראל רואים בדרת האש וכבוד ה' על הבית, ויכרעו אפים ארצה על הרצפה וישתחוו, והודות לה' כי טוב כי לעולם חסדו (ש"ב).

אבל השתחויה כלפי חוץ למורת - אין זו השתחויה, ואי שהה כדי השתחוואה, מיחייב משום שהייה, ואי לא - לא (רש"י).

המפרשים (ראה תורת חיים, תו"ט על המשנה ועוד) התקשו "מאי בינייהו" בין ב' הלשונות בדברי רבא?

ועל פי דברי רש"י יש לומר, דהנה יש בסוגיין ב' סיבות לחייב: א) פעולת השתחוואה. ב) השהיה. והם ב' דינים. וב' הלשונות נחלקו בגדר החיוב של השתחוואה כלפי חוץ - ללישנא קמא, החיוב הוא מצד "השתחוואה", אלא שהשתחוואה באופן כזה - כלפי חוץ, היא רק אם שהה כשיעור. וללישנא בתרא, החיוב הוא מצד השהיה, והוה שכתב רש"י "השתחויה כלפי חוץ למורת אין זו השתחויה, ואי שהה כדי השתחוואה מיחייב משום שהייה".

"חצי שיעור" של שהיה

והנפקא מינה היא, דהנה קיימא לן שחצי שיעור אסור מן התורה. וביארו האחרונים, שהאסור אינו אלא כשיש כאן חצי שיעור,

זוהי אותה פעולה ומעשה, אלא שהשיעור אינו שלם (כגון הוצאה מרשות לרשות פחות מכשיעור). אך כאשר ה"חצי" אינו בשיעור אלא בעצם המעשה (כגון חצי מלאכה), אין זה אסור מן התורה.

ולפי זה:

ללישנא בתרא, פחות מכדי שהיה אינו בגדר חצי שיעור, אלא ענין אחר לגמרי. כיון ש"שהיה" אינה מדידה כמותית הנוצרת מצירוף חלקי זמן, אלא מצב (איכותי) הנוצר על ידי זמן מסוים, ובפחות מזמן זה אינו בכלל שהיה, ואינו בגדר "חצי שהיה".

אבל ללישנא קמא, חצי שיעור שהיה יהיה אסור, כיון שהחיוב אינו מחמת "מצב" השהיה, והשהיה אינה אלא "שיעור חיוב" בדין השתחוואה, וגם חצי שיעור הוא בגדר השתחוואה, אלא שחסר שיעור שלם, שיעור חיוב.

והנה ענינה ותוכנה של השתחוואה הוא - התבטלות מוחלטת של יהודי להקב"ה. ולכן "השתחוואה זו פשוט ידים ורגלים" - זה מסמל את הביטול בכל ה"שיעור קומה" של היהודי, כולל גם את שכלו ורצונו.

וב"התבטלות" זו יש ב' אופנים: מצב של "שהיה", ופעולת השתחוואה. השלמות היא כשההשתחוואה היא "שהיה", היינו כאשר יהודי מתבונן במוחו ומחשבתו בגדלות ה', ועד שמונח ומתאמת אצלו באופן של ראייה, וכלשון הפסוק "רואים בדרת האש וכבוד ה' גו'" הרי זה פועל עליו בדרך ממילא השתחוואה בפשוט ידים ורגלים.

ולאידך גיסא יש "פעולת השתחוואה", והיא כשלא נרגש אצלו גילוי אלקות, ואינו רואה "בדרת האש וכו'". אבל הוא מכריח את עצמו להתבטל בכל זאת להקב"ה, ולו בכח המעשה שלו.

ויש לומר שבזה נחלקו האמוראים בנוגע לפסוק "וכל בני ישראל רואים בדרת האש וכבוד ה' על הבית ויכרעו אפים ארצה על הרצפה וישתחוו והודות לה' כי טוב כי לעולם חסדו". המחלוקת היא לא רק בשיעור ה"זמן", אלא בתוכן הענין - האם הגדר הוא "שהיה", הכוללת את כל ההתבוננות בהתגלות כבוד ה' וכו', או "השתחוואה" גרידא, ולזה די בחלק של הפסוק המתאר את ההשתחוואה עצמה.

ובכללות עם ישראל הרי זה על דרך החילוק שבין זמן הבית לזמן הגלות:

בזמן הבית היה גילוי אלקות וראיית אלקות, "כדרך שבא לראות כך בא לראות", והראיה פעלה השתחוואה פנימית, בביטול מוחלט. מה שאין כן בזמן הגלות, כש"אותותינו לא ראינו" ולכן "אין אנו יכולים לעלות ולראות ולהשתחוות לפניך", כי כשחסר ב"לראות" ממילא אין ההשתחוואה בשלימות, כי יש רצונות ומחשבות אחרות, ואין זאת אלא שבכל זאת מכניעים את הגוף להתבטל, למרות שיעקר רצון ופנימיות הנפש אינם מבוטלים.

(על פי לקוטי שיחות חכ"ז ע' 58 ואילך)

תורה שלא לשמה, ורק העוסק ברזי התורה ובחכמת הקבלה, שהיא התורה שעוסקים בה בגן עדן, הוא הנקרא שלומד תורה לשמה. כי תורה זו עוסקת רק בעניינים רוחניים שאינם שייכים לעולם הזה אלא לעולמות העליונים ולפרצופים העליונים, ועל זה נאמר "אורך ימים בימינה" – "לעולם שכולו ארוך".

בכך מובנים דברי הגמרא האומרת שלעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה, כי מתוך שלא לשמה בא לשמה. ולכאורה קשה מאוד מהו

הפירוש "לעולם"? היה להם ז"ל לומר חמש שנים, עשר שנים, עשרים שנה יעסוק שלא לשמה, אבל סוף-כל-סוף כבר צריך להתקדם ולעסוק בתורה לשמה...

אולם לפי דברי מהרש"ל אתי שפיר: לעולם יעסוק אדם בפשט התורה הנקראת תורה שלא לשמה, זאת כי חייבים ללמוד בכל יום ויום בש"ס ובפוסקים כדי לדעת איך להתנהג בענייני העולם הזה ולפסוק את ההלכה האם מותר או אסור, טמא או טהור וכו', אלא שבמקביל מתוך העיסוק שלא לשמה יש לעסוק בכל יום גם בסודות התורה, ובכך לדעת ולהכיר את הבורא יתברך.

על פי דברי מוהרש"ל מובן כמין חומר תירוצי הגמרא על סתירת הפוסקים, שפעם אחת נאמר "כי גדול עד שמים חסדך" ופעם אחרת כתוב "כי גדול מעל שמים חסדך". ומיישבת הגמרא: כאן בעוסקים בה לשמה, וכאן בעוסקים בה שלא לשמה.

והיינו, כי פשט התורה שייך בעיקר לענייני העולם הזה, והוא "שלא לשמה" כדברי מהרש"ל, ובה אפשר לפעול רק בעניינים שעד השמים; לעומת זאת, סודות התורה הם מעל השמים כי בהם מדובר על פרצופים עליונים והיכולות ומדורים שמעל השמים.

לכאורה יש לשאול: הלא רבות בשנים, הן בעולם הישירות והן בעולם התורה בכלל, היו מצויים ספרי מוסר מגדולי הראשונים וכוונתם בדורות האחרונים. מה נשתנה, אם כן, ומדוע נצרכים אנו לעסוק בדברים שלכאורה הם בגדר "במופלא ממך"?

התשובה לכך ברורה: "מזה ומזה אל תנח ידך". בוודאי יש לעסוק גם בלימוד מוסר הבנוי ממאמרי רז"ל ויסודות הראשונים. אין זאת אלא שלימוד פנימיות התורה מעמיד את הלומד בגובה אחר, וזאת לא רק מבחינה סגולית – כפי שהזכרנו על מעלת לימוד וקריאת הזוהר הקדוש – אלא באמת רואים במוחש שהדבר מסלק מלכתחילה את התאוות וההתמודדות כנגד ענייני העולם הזה, בפרט בדורותינו אלו. והאמת צריכה להיאמר: אלו הלומדים פנימיות התורה, גם לימוד הנגלה שלהם מקבל תוקף והבנה אחרת לגמרי.

נחתום, אפוא, בדברי האריז"ל עצמו שכתב: "ובדורות אלו מצוה לגלות זאת החכמה", וחפץ ה' בידינו יצליח להגדיל תורה ולהאדירה, ולקרב ביאת משיחנו במהרה על ידי הפצת ספרו של רשב"י ופירושו מדור לדור, אכ"ר. ■

למציאות הנבראים, כולא קמיה כלא חשיב, וממילא ביטול הנבראים אליו יתברך הוא ביטול מוחלט. כשהנבראים מבינים אל נכון שהמקור המחיה אותם שולל לגמרי את המציאות שלהם, הם בטלים במציאות בתכלית. ומבאר שם, שזהו תוכן שני השמות הוי"ה ואדנו"ת: אדנות היינו

שהקב"ה הוא אדון על הנבראים, כלומר – הוא נותן מקום למציאותם, אלא שהוא שולט ומושל עליהם; ברם, הוי"ה פירושו "היה הווה ויהיה כאחד", דהיינו שאין מקום כלל להגדרת ההגבלה של הנבראים.

בדרך זו, מושגים קבליים שבלימוד קבלה יכולים להתקבל כייחודים המתרחשים בעולמות עליונים, מקבלים ביטוי בהרגשה ובתודעה של האדם. והדבר מקרב מאוד את תורת הקבלה לעולם המושגים של האדם ומעורר חשקה גדולה ללמוד פנימיות התורה. כך גם חלקו השלישי של הספר, הנקרא "אגרת התשובה" – אחרי שמקדים לברר את נושא תעניות התשובה המבוארות בספרים ובכתבי האריז"ל, הוא מתחיל "לבאר היטב בהרחבת הביאור" את "התחלת מצות התשובה ועיקרה", "בהקדים מה שכתב בזוהר הקדוש בביאור מלת תשובה על דרך הסוד: תשוב ה' תתאה תשובה תתאה. ה' עילאה תשובה עילאה".

גם כאן מסביר בעל התניא מהי המשמעות של שתי דרגות אלו בעבודת התשובה של האדם. הוא מאריך לבאר מה פירוש "תשוב ה' תתאה", דהיינו ספירת המלכות שירדה לגלות בין הקליפות בעקבות העבירות של האדם, ולכן על החוטא להתמרמר על הצער שגרם לשכינה, ולבקש רחמים מה' שיטור את הפגם שעשה, ויחזור לייחד את הה"א עם הוי"ו. לעומת זאת, תשובה עילאה באה אחרי הטהרה ואחרי יחוד הה"א עם הוי"ו, אז מייחדים את ה' עילאה עם הוי"ו, והדבר נעשה מתוך שמחה.

שוב, אם כן, הוא מראה כיצד מושגים עליונים מקבלים ביטוי מוחשי בעבודת האדם. [בסוף התניא נדפסו כמה כתבים שלו, אותם "כתב בעת חיבורו הספר ליקוטי אמרים, פלפול ועיון עמוק על מאמרי זהר ועץ חיים ופרי עץ חיים שנראים כסותרים זה את זה וברוח מבינתו מישבם כל דיבור על אופניו שכתב בליקוטי אמרים", כמו שתיארו בני הגאון בעל התניא בהסכמתם להדפסת התניא. בכתבים אלו רואים כיצד את כל התניא כתב המחבר על בסיס תורת הרשב"י וכתבי האריז"ל].

כך כשהלומד רואה כיצד יסודות בעבודת ה' נמצאים בזוהר ובקבלה, וכיצד באמצעות ספר הזוהר אפשר להגיע למדרגות גבוהות באהבת ה' ויראתו – הדבר נותן חשק ללמוד עוד ועוד פנימיות התורה, וזה היה כל עסקם של הבעל שם טוב וגדולי החסידות.

ובכלל, יסודות משנת הבעל שם טוב

עומדים על המבואר בכתבי האריז"ל שכל אחד מהנבראים יש חיות אלוקית, וממילא העוסקים בתורת החסידות ילמדו את כתבי האריז"ל בחיות ובחשקה גדולה.

בעיקר יש לציין את חיבורו של אביו של האדמו"ר מליובאוויטש – הגאון הקדוש רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל – לקוטי לוי יצחק על הזוהר והש"ס. רואים שם גאונות עצומה בזוהר ובכתבי האריז"ל. הוא מבאר שם סוגיות שלמות בגמרא על פי יסודות הקבלה, כשכל קושיא וכל תירוץ בסוגיה מקבלים פנים אחרות על פי הקבלה. דהיינו שבהווה אמינא סברה הגמרא שמדובר בבחינה מסוימת בעולמות ובספירות, ובתירוץ הגיעה הגמרא למסקנה שמדובר על עולם אחר או אופן אחר של יחוד. גם בפירושו על הזוהר הוא מבאר פסקאות שלמות ויורד לפרטי הדברים, כולל גם שמות התנאים הקדושים המוזכרים במימרה, והכל כאשר לכל מבוסס על כתבי האריז"ל ודרושי בעל התניא בתורה אור וליקוטי תורה. בדבריו רואים את השילוב המפליא של יסודות החסידות עם מימרות הזוהר וכתבי האריז"ל.

כאשר אני נתקל בשאלות, אני מחפש ומעיין בספרים רבים ורואה סגנונות רבים למענה. אבל בספר הזה של רבי לוי יצחק יש גאונות עצומה בצורה מופלאה, ואני מאד נהנה לעיין ולמצוא שם מרגוע לכל דבר קשה.

למדידי ה' הם לומדים

רבי לוי יצחק היה מתכתב בלימוד עם בנו כ"ק אדמו"ר זי"ע. באחד ממכתביו הוא כותב לו שכל דבריו הם נכונים, אבל שישתדל גם לייסד אותם על פנימיות התורה, כי אז בידוע שהם דברי אמת...

אגב, יש דיבור ארוך של האדמו"ר מליובאוויטש בשיחתו עם הרבנים הראשיים לישראל, הגר"מ אליהו והגר"א שפירא זצ"ל (בפגישתם עמו בחודש כסלו תשד"מ – ראה מסגרת), בו הרבי מבקש מהם לפעול בכל הכוח בעניין לימוד הזוהר והקבלה בארץ ישראל.

כמו שהזכרנו לעיל, נגלות התורה אינן אלא לבוש לפנימיות התורה, ולכן כשרוצים שהלבוש יהיה נכון, חייבים לדעת מי עומד ללבוש אותו כדי שהמידות יתאימו לו. כלומר, הלבוש חייב להתאים לגוף ולפנימיות של העניין.

מוהרש"ל כותב בהקדמתו לשער ההקדמות, כי מי שעוסק רק בפשטי התורה נקרא שלומד